

دوره دهم - سال دوم

شماره چاپ: ۷۶۰

تاریخ چاپ: ۱۳۹۶/۹/۲۱

شماره ثبت: ۳۴۸

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور

۶۸. رابطه لایحه با برنامه ششم توسعه

کد موضوعی: ۲۲۰

شماره مسلسل: ۱۵۷۲۳

دی ماه ۱۳۹۶

معاونت پژوهش‌های اقتصادی

دفتر: مطالعات اقتصادی

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده	۱
مقدمه	۳
۱. لزوم ارائه گزارش نظارتی در مورد رابطه برنامه و بودجه	۴
۲. احصای موارد مرتبط با بودجه در برنامه	۴
۱-۲. احکام قانون برنامه ششم توسعه که به شکل صریح در آنها به الزام بودجه‌ای اشاره شده	۵
۲-۲. احکام قانون برنامه ششم توسعه که بار مالی دارند، ولی در آنها دولت ملزم به تأمین مالی در قوانین بودجه نشده	۵
۲-۳. بخش مربوط به بودجه در برنامه ششم توسعه	۶
۳. مواد مرتبط با برنامه ششم توسعه در ماده واحده بودجه سال ۱۳۹۷	۱۰
۳-۱. احکام مصرح برنامه ششم توسعه در ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۷	۱۰
۳-۲. احکام غیرمصرح برنامه ششم توسعه در ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۷	۱۳
۴. احکام مغفول برنامه ششم توسعه در ماده واحده بودجه سال ۱۳۹۷	۱۴
۵. مغایرت‌ها و تعارض‌های بالقوه ماده واحده بودجه سال ۱۳۹۷ با برنامه ششم توسعه	۱۶
جمع‌بندی و ارائه پیشنهادها	۱۸
پیوست	۲۱
منابع و مأخذ	۳۵

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور ۶۸. رابطه لایحه با برنامه ششم توسعه

چکیده

یکی از ابزارها و بسترهای نهادی موجود در نظام قانونی کشور برای ارائه و اعمال راه‌حل‌های مواجهه با مشکلات اصلی و میان‌مدت کشور، تهیه و اجرای برنامه‌های توسعه پنج ساله است. از جمله دلایل این امر آن است که مطابق قانون برنامه و بودجه مصوب سال ۱۳۵۱، برنامه سالیانه، براساس برنامه توسعه و «در قالب هدف‌ها و سیاست‌های مندرج در آن تعیین می‌شود» و بدین ترتیب، منابع مالی مورد نیاز برای اجرای برنامه‌ها فراهم خواهد شد.

در گزارش حاضر تلاش شده است رابطه لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ با برنامه ششم توسعه به شکل اجمالی بررسی شود. در ابتدا به بند «الف» ماده (۱۲۱) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر تکلیف دولت در ارائه گزارش نظارتی برنامه «شامل چگونگی تحقق اهداف کمی مندرج در جداول آن قانون همراه لوایح بودجه سنواتی به مجلس شورای اسلامی» اشاره شده که متأسفانه دولت از انجام این تکلیف مهم سر باز زده است. بنابراین بدون گزارش نظارتی مذکور، بررسی رابطه برنامه ششم توسعه و بودجه سال ۱۳۹۷ با محدودیت‌ها و مشکلاتی همراه خواهد بود.

در ادامه مرور ۸۷۶ حکم قانون برنامه ششم توسعه که در قالب ۱۲۴ ماده ارائه شده است، حکایت از آن دارد که در ۱۲۴ حکم قانون برنامه، دولت ملزم به تعیین تکلیف و تأمین اعتبار در لوایح بودجه سالیانه شده و البته بررسی‌های این تحقیق نشان می‌دهد در مورد ۲۶۶ حکم دیگر نیز اگر چه به‌طور مستقیم ذکر آنها در لوایح بودجه سالیانه تصریح نشده؛ اما به دلیل داشتن بار مالی یا تأثیر بر درآمدها یا هزینه‌های بخش عمومی، این احکام نیز باید ردپایی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ داشته باشند. بدین ترتیب، از مجموع ۸۷۶ حکم برنامه ۳۹۰ حکم آن دارای ملاحظات بودجه‌ای است.

از سوی دیگر، یکی از بخش‌های بیست‌گانه برنامه ششم توسعه به اصلاح بودجه و مالیه عمومی پرداخته، که اصلی‌ترین ماده در این زمینه بند «الف» ماده (۷) قانون برنامه ششم است که در آن دولت را مکلف به ارائه لوایح بودجه سنواتی با رعایت قواعد مالی مندرج در جدول ۴ آن برنامه کرده است.

در این راستا مقایسه ارقام مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ و جدول ۴ قانون برنامه ششم توسعه نشان می‌دهد، هر چند سقف تعیین شده در جدول مذکور در مورد منابع و مصارف بودجه رعایت شده؛ اما در مورد بخش سوم منابع که همان «واگذاری دارایی‌های مالی» می‌باشد؛ سقف مورد نظر رعایت نشده است. به عبارت دیگر در حالی که سقف این منابع در برنامه ششم توسعه برای سال ۱۳۹۷ حدود ۴۷

هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده، در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ این عدد بالغ بر ۶۸ هزار میلیارد تومان ذکر شده است. در این خصوص باید به اقدام مغایر با برنامه ششم دولت در برداشت ۲۱ هزار میلیارد تومانی از صندوق توسعه ملی توجه ویژه کرد.

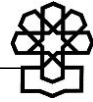
با مرور ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ احکامی که مبتنی بر قانون برنامه ششم توسعه است (۱۹ حکم) احصا و البته با ذکر چهار مورد نشان داده شده که در ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ مواردی وجود دارد که منطبق یا در راستای برنامه ششم توسعه می‌باشد؛ اما عنوان «برنامه ششم توسعه» در آنها تصریح نشده است.

در ادامه نیز برخی از احکام برنامه ششم توسعه که باید در لوایح بودجه سالیانه به آنها توجه شود اما به نظر می‌رسد در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ دیده نشده، برای مثال ذکر شده است. از جمله این احکام می‌توان به «ساماندهی اصل بدهی‌ها از طریق تمدید و تسویه سود مربوطه از طریق درج در بودجه عمومی»، «راه‌اندازی سامانه ثبت حقوق و مزایا» و «تأدیه حداقل ۱۰ درصد بدهی حسابرسی شده دولت به سازمان تأمین اجتماعی» اشاره کرد.

همان‌طور که اشاره شد، با توجه به عدم ارائه گزارش نظارتی برنامه ششم توسعه توسط دولت همراه لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ و نیز وجود برخی احکام برنامه که ردپایی از آنها در لایحه دیده نشد، این نگرانی وجود دارد که دولت میان احکام برنامه و در اجرای آنها دست به انتخاب زده و همه آن احکام را مورد توجه قرار نداده باشد، هر چند برآوردی از بار مالی قانون برنامه ششم بر بودجه‌های سنواتی آتی نیز وجود ندارد.

نظر به اینکه یکی دیگر از نگرانی‌های موجود در تعارض‌های بالقوه قانون بودجه سال ۱۳۹۷ با قانون برنامه ششم توسعه ناشی از پیشنهادهایی است که در زمان بررسی لایحه بودجه در مجلس مطرح خواهد شد. در بخش پایانی گزارش، اصلی‌ترین احکامی از برنامه ششم توسعه که احتمالاً در تعارض با پیشنهادهای بودجه‌ای نمایندگان خواهند بود و در نتیجه برای تصویب آن پیشنهادها نیاز به دوسوم رأی مجلس است مرور شده است.

برخی از این احکام عبارتند از: «ممنوعیت برقراری هرگونه تخفیف، ترجیح یا معافیت مالیاتی جدید طی سال‌های اجرای قانون برنامه»، «تغییر نحوه تخصیص عوارض موضوع ماده (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده»، «عدم رعایت قواعد جدول ۴ قانون برنامه ششم توسعه (برای مثال عدم افزایش هرگونه فروش اوراق مشارکت و مالیه اسلامی و عدم افزایش فروش سهام شرکت‌های دولتی)»، «عدم تغییر سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت، میعانات گازی و خالص صادرات گاز با برداشت‌های جدید از ورودی صندوق»، «عدم تکلیف به بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در مورد پرداخت تسهیلات با نرخ سود کمتر بدون پیش‌بینی مابه‌التفاوت نرخ سود در بودجه» و «عدم حکم به افزایش حجم، اندازه و ساختار مجموع دستگاه‌های اجرایی به‌استثنای مدارس دولتی».

با توجه به مطالب فوق، در نهایت، پیشنهاد می‌شود اولاً مجلس شورای اسلامی در مورد عدم اجرای بند «الف» ماده (۱۲۱) قانون برنامه ششم توسعه به دولت تذکر داده و خواستار گزارش نظارتی مربوطه شود. ثانیاً دولت احکامی از برنامه ششم توسعه را که با آنها موافق نبوده یا قادر به تأمین مالی آنها نیست، شناسایی کرده و برای حفظ حرمت قانون برنامه ششم توسعه، لایحه اصلاحی را به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند. ثالثاً مجلس در ارائه و تصویب پیشنهادات اصلاحی در مورد لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ به احکام مربوطه برنامه ششم توسعه به ویژه احکام مذکور در این گزارش توجه کند.

مقدمه

سال ۱۳۹۶ اولین سال اجرای برنامه ششم توسعه است. البته با توجه به اینکه لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ پیش از تصویب قانون برنامه ششم توسعه تصویب و به قانون تبدیل شد، نمی‌توان انتظار داشت که برخی احکام برنامه که دارای بار مالی است، در این سال امکان اجرا داشته باشند. هر چند برخی احکام که دارای بار مالی نبوده و در قالب تدوین آیین‌نامه یا تهیه طرح‌ها و سیاستگذاری‌ها هستند، در اجرا با مشکل تأمین مالی مواجه نمی‌شوند.

به هر حال، به نظر می‌رسد که لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ اولین لایحه بودجه مبتنی بر برنامه ششم توسعه محسوب می‌شود و انتظار بر این بود که این بودجه مبتنی بر برنامه ششم توسعه باشد. البته رابطه برنامه و بودجه در کشور ما رابطه قوی نبوده و یکی از دلایل آن همواره عدم تقارن تقویم سیاسی و تقویم برنامه‌ریزی کشور به شمار می‌رود^۱. در مورد برنامه ششم توسعه هر چند همان دولتی این برنامه را باید اجرا کند که لایحه آن را به مجلس تقدیم کرده است؛ اما عدم ارائه لایحه کامل از سوی دولت در این خصوص و افزایش مواد برنامه از ۳۵ ماده به ۱۲۴ ماده در مجلس این احتمال را تقویت می‌کرد که رابطه برنامه و بودجه در برنامه ششم توسعه نیز چندان مستحکم نباشد.

در این ارتباط سخنرانی رئیس‌جمهور در زمان تقدیم لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ این احتمال را تقویت کرد؛ زیرا رئیس‌جمهور در سخنرانی یک ساعته خود و در اولین سال اجرای برنامه ششم توسعه نامی از این برنامه نبرده و در مقابل بیان داشتند: «در واقع در این لایحه به خوبی روشن شده که بودجه تنها یک لیست درآمدی و هزینه‌ای نیست، بلکه بودجه سالیانه برشی از برنامه چهار ساله دولت است» یا در جای دیگر می‌گویند: «بودجه سال ۱۳۹۷ به معنای آغاز اجرای برنامه دولت دوازدهم است».

در اینجا این سؤال مطرح است که آیا برنامه چهار ساله دولت چیزی غیر از برنامه ششم توسعه است؟ و اگر جواب مثبت است؛ ماهیت این برنامه چهارساله چیست و نسبت آن با برنامه ششم توسعه چگونه تبیین می‌شود؟ قاعدتاً انتظار می‌رود برنامه دولت همان برنامه ششم توسعه کشور باشد که برنامه

۱. محمد قاسمی و همکاران. بودجه‌ریزی در ایران (بودجه و دست‌اندرکاران)، مرکز پژوهش‌های مجلس ۱۳۸۷.

پنج‌ساله کل نظام است و در صورتی که مراد از برنامه چهارساله دولت برنامه‌ای با جزئیات بیشتر و در سطحی پایین‌تر از قانون برنامه باشد نیز؛ باید مبتنی و در راستای برنامه ششم توسعه کشور باشد. با توجه به موارد فوق‌الذکر، در این گزارش تلاش شده است در مورد بایسته‌ها و هسته‌های رابطه برنامه ششم توسعه با لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ بررسی مختصری صورت گیرد. در زمینه بایسته‌ها به لزوم ارائه گزارش نظارتی برنامه که بیانگر رابطه برنامه ششم توسعه با لوایح بودجه سنواتی است، اشاره و تعداد احکامی که باید در این لوایح مورد توجه قرار گیرد، احصا شده است. همچنین رابطه برنامه ششم و لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ در قالب احکامی از برنامه ششم توسعه که در ماده واحده مورد توجه قرار گرفته و برخی احکام مغفول برنامه در لایحه، مورد واکاوی قرار گرفته است.

۱. لزوم ارائه گزارش نظارتی در مورد رابطه برنامه و بودجه

یکی از اصلی‌ترین تکالیفی که انتظار می‌رفت دولت در نشان دادن رابطه بودجه سال ۱۳۹۷ با برنامه ششم توسعه انجام دهد، ارائه گزارش نظارتی سالیانه قانون برنامه ششم بود که متأسفانه مغفول باقی‌مانده است. در بند «الف» ماده (۱۲۱) قانون برنامه ششم توسعه آمده: «دولت مکلف است گزارش نظارتی سالیانه قانون برنامه ششم توسعه شامل چگونگی تحقق اهداف کمی مندرج در جداول این قانون، احکام برنامه‌های بخشی و فرابخشی را به همراه لوایح بودجه سنواتی به مجلس شورای اسلامی ارائه نماید». بنابراین رئیس‌جمهور محترم باید در جلسه تقدیم لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور به مجلس، این گزارش نظارتی را نیز به مجلس ارائه می‌داد تا هم روند اجرای برنامه ششم توسعه در ۸ ماه گذشته مشخص باشد و هم نشان دهد که چگونه لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ به تحقق اهداف مندرج در برنامه ششم توسعه کمک می‌کند؛ اما این مهم محقق نشد و متأسفانه مجلس محترم نیز به شکل بایسته به این امر واکنشی نشان نداد.

۲. احصای موارد مرتبط با بودجه در برنامه

همان‌طور که ذکر شد، یکی از اصلی‌ترین پیش‌نیازهای اجرای برنامه تأمین مالی آن است که در مورد برنامه‌های توسعه این امر در قالب بودجه‌های سالیانه صورت می‌پذیرد. بنابراین در این بخش احکام موجود در قانون برنامه ششم توسعه که دارای بار مالی هستند، در دو طبقه احکامی که به شکل صریح در آنها به الزام بودجه‌ای اشاره شده و احکامی که بار مالی دارند، ولی در قانون برنامه دولت ملزم به تأمین مالی در قوانین بودجه نشده، پرداخته شده است.

۲-۱. احکام قانون برنامه ششم توسعه که به شکل صریح در آنها به الزام بودجه‌های اشاره شده بررسی برنامه ششم توسعه از منظر بار مالی حکایت از آن دارد که در ارتباط با برخی از احکامی که در اجرای آن باید از بودجه عمومی کشور استفاده شود؛ به لزوم توجه به آنها در بودجه‌های سالیانه اشاره شده است. از جمله این احکام می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

– افزایش سرمایه صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی به هفت درصد (۷٪) از ارزش سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی و افزایش سرمایه بانک کشاورزی مطابق با استانداردهای بین‌المللی؛ (بند «ج» ماده (۳۳))،

– تأمین منابع مالی و تسهیلات ارزان‌قیمت و زمین مورد نیاز ساخت و یا خرید سالیانه حداقل صد و پنجاه هزار واحد مسکن اقشار کم‌درآمد در شهرها (با اولویت شهرهای زیر یکصد هزار نفر جمعیت؛ جزء «۲» بند «ب» ماده (۵۹))،

– حمایت از تأسیس شرکت‌های دانش‌بنیان در داخل کشور با مشارکت شرکت‌های خارجی و اعطای تسهیلات لازم در این زمینه؛ (بند «الف» ماده (۶۵)).

البته یکی دیگر از دلایلی که در برنامه ششم توسعه به بودجه‌های سالیانه اشاره شده، رهایی احکام برنامه از مخالفت با اصل هشتادوپنجم قانون اساسی^۱ است. به عبارت دیگر، از آنجایی که ماهیت برخی احکام (مانند تدوین و اجرای برنامه تأمین مسکن اجتماعی و حمایتی برای تأمین مسکن نیازمندان) جزء «۱» بند «ج» ماده (۸۰) برای قانونگذار روشن نبود، برای روشن ساختن دقیق‌تر ماهیت این برنامه و نیز تأمین مالی آن به لزوم ذکر آن در بودجه‌های سالیانه پرداخته‌اند. بر این اساس، محاسبات این گزارش نشان می‌دهد که از مجموع ۸۷۶ حکم موجود در ۱۲۴ ماده برنامه ششم توسعه، در ۱۲۴ حکم تصریح شده که باید منابع آنها در بودجه‌های سالیانه تأمین شود.

۲-۲. احکام قانون برنامه ششم توسعه که بار مالی دارند، ولی در آنها دولت ملزم به تأمین مالی در قوانین بودجه نشده

همچنین با توجه به اینکه برخی احکام برنامه بر درآمدها یا هزینه‌های دولت مؤثر بوده یا اجرای آنها نیز دارای بار مالی می‌باشد، اما به صراحت در برنامه به لزوم ذکر آنها در بودجه‌های سنواری ذکر نشده است، احکام مذکور نیز مورد شمارش قرار گرفت. از جمله احکامی که بار مالی دارند، اما در برنامه به لزوم توجه به آنها در لوائح بودجه اشاره نشده است می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

– شناسایی و ایمن‌سازی حداقل ۳۰ درصد روستاهای در معرض خطر؛ (جزء «۸» بند «الف» ماده (۲۷))،

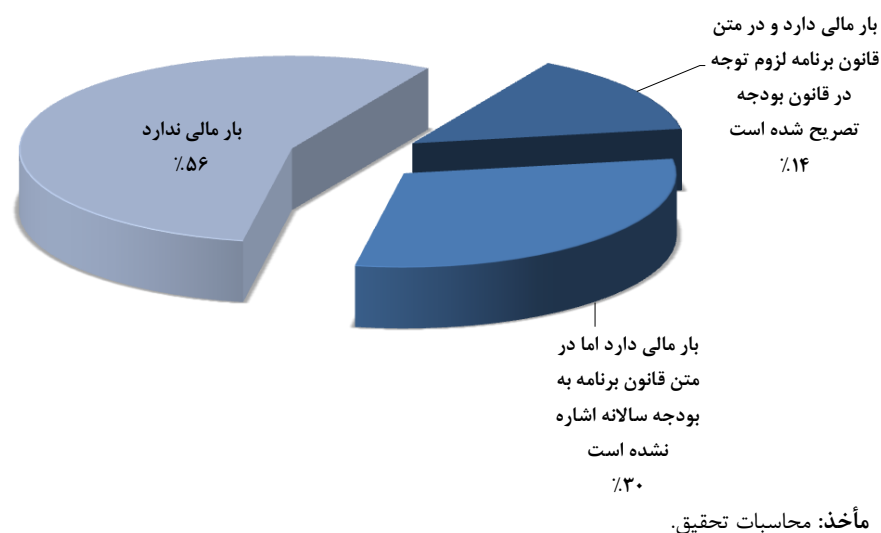
۱. اصل هشتادوپنجم قانون اساسی: سمت نمایندگی قائم به شخص است و قابل واگذاری به دیگری نیست. مجلس نمی‌تواند اختیار قانونگذاری را به شخص یا هیئتی واگذار کند، ولی در موارد ضروری می‌تواند اختیار وضع بعضی از قوانین را با رعایت اصل هفتادودوم به کمیسیون‌های داخلی خود تفویض کند، در این صورت این قوانین در مدتی که مجلس تعیین می‌نماید به صورت آزمایشی اجرا می‌شود و تصویب نهایی آنها با مجلس خواهد بود.

– تشکیل پایگاه برخط بیمه‌شدگان درمان کشور؛ (بند «چ» ماده (۷۰))

– توسعه و به‌روزرسانی توانمندی توسعه پهناد و تسلیح آنها؛ (جزء «۱-۹» بند «ب» ماده (۱۰۶))

در مورد احکامی نیز که بر درآمدهای دولت مؤثر است می‌توان به «پذیرش هزینه‌های هوشمندسازی مدارس به‌عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی (ماده (۶۹)) و «تلقی شدن حمل‌ونقل ریلی درون‌شهری و برون‌شهری مانند سرمایه‌گذاری در مناطق کمتر توسعه‌یافته» (بند «ب» ماده (۵۲)) اشاره کرد. براساس محاسبات صورت‌گرفته احکامی از برنامه ششم توسعه که دارای اثر بر بودجه‌های سالیانه بوده، اما لزوم ذکر آنها در قوانین بودجه سالیانه در آن تصریح نشده ۲۶۶ حکم است. نمودار زیر این مسئله را به خوبی نمایان می‌کند:

نمودار سهم احکام برنامه ششم که دارای بار مالی هستند و بر ضرورت توجه به آنها در لایحه بودجه تأکید شده و سایر

بدین ترتیب، از ۸۷۶ حکم برنامه ششم توسعه در مجموع ۳۹۰ حکم آن (۴۴٪) باید ردپایی در بودجه‌های سالیانه داشته باشد.

۳-۲. بخش مربوط به بودجه در برنامه ششم توسعه

در برنامه ششم توسعه توجه ویژه‌ای به اصلاح بودجه کشور شده و بخش دوم از بخش‌های بیست‌گانه این برنامه به «بودجه و مالیه عمومی» پرداخته شده است. شاید این توجه به خاطر آن باشد که یکی از برجالتش‌های ۶گانه کشور «بودجه دولت» و مسئله شکنندگی بخش عمومی است. جدول زیر مهمترین مواد مربوط به بودجه دولت در قانون برنامه ششم را نمایان ساخته است.

جدول ۱. مهمترین مواد مربوط به بودجه دولت در قانون برنامه ششم

ردیف	بند/ماده	شرح
۱	بند «الف» ماده (۶)	منع برقراری هرگونه تخفیف، ترجیح یا معافیت مالیاتی جدید طی سال‌های برنامه
۲	بند «ب» ماده (۶)	تغییر نحوه تخصیص عوارض وصولی بند «الف» ماده (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده و عوارض آلاینده‌گی
۳	بند «ب» ماده (۷)	نحوه توزیع منابع حاصل از صادرات نفت، میعانات گازی و خالص صادرات گاز و افزایش سهم صندوق توسعه ملی از آن
۴	بند «ت» ماده (۷)	ممنوعیت ایجاد و تحمیل هرگونه بار مالی مازاد بر ارقام مندرج در بودجه سنواتی
۵	بند «پ» ماده (۷)	تنظیم اعتبارات بیست درصد (۲۰٪) دستگاه‌های اجرایی مندرج در قوانین بودجه سنواتی به صورت بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد
۶	بند «ث» ماده (۷)	برنامه‌ریزی برای استقلال بودجه سازمان‌ها و صندوق‌های بیمه‌گر اجتماعی از بودجه عمومی دولت
۷	بند «ح» ماده (۷)	اختصاص توزیع سی درصد (۳۰٪) از اعتبارات تملک دارایی سرمایه‌ای کشور به شورای برنامه‌ریزی استان‌ها
۸	ماده (۸)	ارتقای نظام نظارت از طریق اصلاح سامانه (سیستم) مالی و حسابداری بخش عمومی و گزارشگری مالی بخش عمومی
۹	جزء «۲» بند «پ» ماده (۸)	استقرار نظام نظارت مالی بازطراحی شده بر مبنای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد
۱۰	جزء «۱» بند «ت» ماده (۸)	حفظ شاخص نسبت بدهی دولت و شرکت‌های دولتی به تولید ناخالص داخلی (GDP) در سطح حداکثر چهل درصد (۴۰٪)
۱۱	جزء «۲» بند «ت» ماده (۸)	ساماندهی اصل بدهی‌ها از طریق تمدید و تسویه سود مربوطه از طریق درج در بودجه عمومی و تکمیل برنامه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت

مأخذ: قانون برنامه ششم توسعه.

همان‌طور که اشاره شد، موارد فوق از جمله اصلی‌ترین احکام در بخش «بودجه و مالیه عمومی» از برنامه ششم توسعه در ارتباط با اصلاح نظام بودجه‌ریزی کشور است که باید در لایحه سال ۱۳۹۷ و سال‌های آتی برنامه ششم توسعه مورد توجه قرار گیرد.

البته اصلی‌ترین حکم این بخش از برنامه ششم توسعه در مورد بودجه را می‌توان بند «الف» ماده (۷) دانست که بیان می‌دارد: «لوايح بودجه سالیانه با رعایت این قانون و با اعمال تعدیل متناسب با تحولات و شاخص اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و با رعایت قواعد مالی مندرج در جدول ۴ این قانون تهیه و تقدیم مجلس شورای اسلامی می‌شود». در جدول ۲ شاخص‌ها و اهداف کلی جدول ۴ قانون برنامه ششم توسعه در مورد سال ۱۳۹۷ و نیز جاگذاری ارقام مربوط به لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ و برخی محاسبات نسبت‌ها ارائه شده است.

قابل ذکر است، برای محاسبه برخی نسبت‌های جدول مذکور نیاز به محاسبه «تولید ناخالص داخلی ایران در سال ۱۳۹۷» است. برای این امر، آخرین تولید ناخالص داخلی رسمی اعلام شده (۱۳۹۵) از

بخش حساب‌های ملی سایت بانک مرکزی اخذ شد و در ادامه جهت محاسبه تولید ناخالص ایران داخلی در سال ۱۳۹۶، تولید ناخالص داخلی ایران در سال ۱۳۹۵ (حدود ۱۳ هزار هزار میلیارد ریال) در نرخ رشد و نیز تورم محاسباتی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی^۱ برای سال ۱۳۹۶ (نرخ رشد ۴/۱ درصدی و تورم حدود ۱۰ درصدی) ضرب شده است.

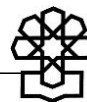
همچنین به منظور برآورد تولید ناخالص داخلی ایران در سال ۱۳۹۷ نیز از تولید ناخالص داخلی محاسبه شده برای سال ۱۳۹۶، پیش‌بینی مرکز پژوهش‌های مجلس^۲ از نرخ رشد (۳ درصد) و نرخ تورم (۱۱/۵ درصد) سال ۱۳۹۷ استفاده شده است.

جدول ۲. مقایسه جدول ۴ قانون برنامه ششم توسعه با لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ (میلیارد ریال)

ردیف	عنوان شاخص / هدف کلی	جدول ۴ قانون برنامه ششم توسعه	لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور	تفاوت ارقام لایحه بودجه ۱۳۹۷ از قانون برنامه ششم	تفاوت ارقام لایحه بودجه ۱۳۹۷ از قانون برنامه ششم درصد
منابع					
۱	درآمدها	۲۰۲۵۸۰۰۲۲	۱۰۹۳۴۰۰۲۵	-۳۲۳۰۹۹۷	-۱۴/۳
۴۳۱۰۱	درآمدهای مالیاتی	۱۰۵۹۷۰۹۸۵	۱۰۲۸۷۰۱۹۰	-۳۱۰۰۷۹۵	-۱۹/۴
۴۳۱۰۲	سایر درآمدها	۶۶۰۰۰۳۷	۶۴۶۰۸۳۵	-۱۳۰۲۰۲	-۲/۰
۲	واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۱۰۱۲۸۰۷۸۶	۱۰۰۶۵۰۶۱۴	-۶۳۰۱۷۲	-۵/۶
۴۳۱۳۲	منابع حاصل از صادرات نفت و میعانات گازی	۱۰۰۷۳۰۲۸۶	۱۰۰۱۰۰۱۱۴	-۶۳۰۱۷۲	-۵/۹
۴۳۱۳۳	فروش اموال منقول و غیرمنقول	۱۵۰۵۰۰	۱۵۰۵۰۰	۰	۰/۰
۴۳۱۳۴	واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۴۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰	۰	۰/۰
۳	واگذاری دارایی‌های مالی	۴۶۷۰۷۴۴	۶۸۰۰۸۵۱	۲۱۳۰۱۰۷	۴۵/۶
۴۳۱۶۰	فروش اوراق مشارکت و اوراق مالی اسلامی	۳۸۵۰۰۰۰	۳۸۵۰۰۰۰	۰	۰/۰
۴۳۱۶۱	فروش سهام شرکت‌های دولتی	۶۱۰۵۰۰	۶۱۰۵۰۰	۰	۰/۰
۴۳۱۶۲	سایر دارایی‌های مالی	۲۱۰۲۴۴	۲۳۴۰۳۵۱	۲۱۳۰۱۰۷	۱۰۰۳/۱
مصارف					
۱	اعتبارات هزینه‌ای	۲۰۸۹۲۰۴۳۱	۲۰۷۶۴۰۲۸۲	-۱۲۸۰۱۴۹	-۴/۴
۲	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۷۸۱۰۷۹۸	۶۰۴۰۳۱۰	-۱۷۷۰۴۸۸	-۲۲/۷

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، «تحلیل بخش حقیقی اقتصاد ایران: ۸. عملکرد سه ماهه اول و برآورد رشد اقتصادی سال ۱۳۹۶».

۲. مرکز پژوهش‌های مجلس اسلامی، «ابعاد کلان بودجه و چشم‌انداز اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۷»، در حال نهایی شدن.

ردیف	عنوان شاخص / هدف کلی	جدول ۴ قانون برنامه ششم توسعه	لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور	تفاوت ارقام لایحه بودجه ۱۳۹۷ از قانون برنامه ششم	تفاوت ارقام لایحه بودجه ۱۳۹۷ از قانون برنامه ششم درصد
۳	اعتبارات تملک دارایی‌های مالی	۱۸۰,۳۲۳	۳۱۱,۸۹۸	۱۳۱,۵۷۵	۷۳/۰
	تراز عملیاتی	-۶۳۴,۴۰۹	-۸۳۰,۲۵۷	-۱۹۵,۸۴۸	
	تراز دارایی‌های سرمایه‌ای	۳۴۶,۹۸۸	۴۶۱,۳۰۴	۱۱۴,۳۱۶	
	تراز دارایی‌های مالی	۲۸۷,۴۲۱	۳۶۸,۹۵۳	۸۱,۵۳۲	
	تراز کلی	۰	۰	۰	
	تراز غیرنفتی	-۱,۰۷۳,۲۸۶	-۱,۰۱۰,۱۱۴	۶۳,۱۷۲	
	نسبت درآمد به هزینه (درصد)	۷۸/۰	۷۰/۰	-۸/۰	
	نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی (درصد)	۸/۰	۷/۴	-۰/۶	
	نسبت تراز غیرنفتی به تولید ناخالص داخلی (درصد)	۵/۴	۵/۸	۰/۴	
	نسبت منابع نفتی به کل منابع (درصد)	۲۷/۸	۲۷/۴	-۰/۴	
	نسبت درآمدهای مالیاتی به کل منابع (درصد)	۴۱/۵	۳۵/۰	-۶/۵	
	نسبت اعتبارات هزینه‌ای به تولید ناخالص داخلی (درصد)	۱۴/۶	۱۶/۰	۱/۴	
	نسبت اعتبارات هزینه‌ای به کل مصارف (درصد)	۷۵/۰	۷۵/۱	۰/۱	
	نسبت اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به کل مصارف (درصد)	۲۰/۳	۱۶/۴	-۳/۹	
	نسبت اعتبارات تملک دارایی‌های مالی به کل مصارف (درصد)	۴/۷	۸/۵	-۳/۸	

مآخذ: قانون برنامه ششم توسعه و لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ سقف تعیین‌شده در جدول ۴ قانون برنامه ششم توسعه را در منابع و مصارف بودجه رعایت کرده؛ اما در مورد بخش سوم منابع که همان «واگذاری دارایی‌های مالی» است، سقف مورد نظر رعایت نشده است. به عبارت دیگر در حالی که سقف این منابع در برنامه ششم توسعه برای سال ۱۳۹۷ حدود ۴۷ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده، در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ این عدد بالغ بر ۶۸ هزار میلیارد تومان (حدود ۴۵ درصد بیش از سقف مصوب در برنامه ششم توسعه) ذکر شده است.

همچنین دقت در اقلام ذیل «واگذاری دارایی‌های مالی» نشان می‌دهد که لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ در زمینه «فروش اوراق مشارکت و اوراق مالی اسلامی» و «فروش سهام شرکت‌های دولتی» اعدادی کاملاً مطابق و برابر سقف در نظر گرفته شده در جدول ۴ برنامه را ذکر کرده و تنها در مورد «سایر دارایی‌های مالی» است که نه تنها سقف برنامه ششم را رعایت نکرده، بلکه عددی معادل ۱۰ برابر سقف

مورد نظر را در لایحه بودجه گنجانده است.

قابل ذکر است، با توجه به اینکه در مورد «فروش اوراق مشارکت و اوراق مالی اسلامی» و «فروش سهام شرکت‌های دولتی» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ سقف برنامه ششم را در نظر گرفته، هرگونه پیشنهاد در مجلس شورای اسلامی مبتنی بر افزایش فروش اوراق مشارکت و اوراق مالی اسلامی و فروش سهام شرکت‌های دولتی مغایر برنامه ششم توسعه بوده و نیازمند رأی دوسوم نمایندگان محترم مجلس است. در بخش مصارف نیز هر چند لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ در «اعتبارات هزینه‌ای» و «اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای» سقف مورد نظر در برنامه ششم توسعه را رعایت کرده، اما در مورد «اعتبارات تملک دارایی‌های مالی» سقف مزبور به میزان حدود ۱۳ هزار میلیارد تومان رعایت نشده که البته این امر ممکن است ناشی از تعهدات مالی ایجاد شده در سال‌های پیش از این باشد.

بسیاری از نسبت‌های مورد اشاره شده جدول ۴ برنامه ششم توسعه مانند «نسبت درآمد به هزینه»، «نسبت منابع نفتی به کل منابع»، «نسبت اعتبارات هزینه‌ای به تولید ناخالص داخلی» و «نسبت اعتبارات هزینه‌ای به کل مصارف» تقریباً رعایت شده است. تنها در مورد «نسبت درآمدهای مالیاتی به کل منابع» که مقرر بود ۴۲ درصد باشد، میزان در نظر گرفته شده در لایحه بودجه ۳۵ درصد بوده و «نسبت اعتبارات تملک دارایی‌های مالی به کل مصارف» که باید حدود ۵ درصد می‌بود ۸/۵ درصد شده است. این در حالی است که «نسبت اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به کل مصارف» که براساس قانون برنامه ششم توسعه حدود ۲۰ درصد برآورد شده بود، به ۱۶ درصد کاهش یافته است.

۳. مواد مرتبط با برنامه ششم توسعه در ماده واحده بودجه سال ۱۳۹۷

در ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ در چند مورد به برنامه ششم توسعه اشاره شده و در مواردی نیز احکام برنامه ششم بدون ذکر نام مورد توجه قرار گرفته است. در ادامه مواد مربوطه به تفکیک دو گروه مذکور ارائه شده است.

۳-۱. احکام مصرح برنامه ششم توسعه در ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۷

در این قسمت مواد لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ که در آن به احکام برنامه ششم توسعه اشاره شده، تبیین شده است.

– بند «و» تبصره «۴» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷

اصلی‌ترین بند مربوط به احکام برنامه ششم توسعه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ بند «و» تبصره «۴» این لایحه است که به دولت اجازه داده تا مجموعاً ۳۹۵۰ میلیون دلار (۱۳۸۲۵۰ میلیارد ریال) از ورودی

سال ۱۳۹۷ صندوق توسعه ملی را برای طرح‌های زیر برداشت و به ردیف ویژه‌ای در خزانه‌داری کل کشور واریز کند.

شکل ارتباط بند «و» تبصره «۴» با قانون برنامه ششم توسعه

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۳۹۷.

– بند «ب» تبصره «۱» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷

اختصاص سه‌درصد (۳٪) از درآمد حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی به‌ترتیب یک‌سوم به استان‌های نفت‌خیز و گازخیز و دوسوم به مناطق و شهرستان‌های کمتر توسعه‌یافته جهت اجرای برنامه‌های عمرانی (جزء «۱» بند «ب» ماده (۷) و جزء «۳» بند «الف» ماده (۲۶) قانون برنامه ششم توسعه).

– بند «الف» تبصره «۳» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷

اختصاص تسهیلات مالی خارجی به طرح‌های بخش دولتی دارای توجیه فنی، اقتصادی و زیست‌محیطی با هدف جذب دانش و نوآوری از کشورهای صاحب فناوری و توسعه بازارهای صادراتی (کالایی و کشوری) خدمات فنی و مهندسی و کالاهای ایرانی، اعزام نیروی کار، جذب اساتید و متخصصان برای آموزش و انتقال فن و فناوری (تکنولوژی) برای نیروهای ایرانی؛ (بند «پ» ماده (۴) قانون برنامه ششم توسعه).

- بند «ط» تبصره «۶» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷
 اختصاص یک‌پنجم بیست‌وهفت صدم درصد (۰/۲۷٪) از کل نه درصد (۹٪) مالیات بر ارزش افزوده به ازدواج و اشتغال جوانان و اختصاص چهار پنجم دیگر به توسعه ورزش مدارس، ورزش همگانی، فدراسیون بین‌المللی ورزش‌های زورخانه‌ای و کشتی پهلوانی، ورزش روستایی و عشایری، ورزش بانوان و زیرساخت‌های ورزش به‌ویژه در حوزه معلولان و جانبازان؛ (ماده (۹۴) قانون برنامه ششم توسعه).
- تبصره «۹» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷
 اختصاص بخشی از اعتبارات عمرانی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی و پارک‌های علم و فناوری به تأمین خوابگاه‌های مناسب برای دانشجویان متأهل؛ (بند «پ» ماده (۱۰۳) قانون برنامه ششم توسعه).
- بند «ح» تبصره «۹» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷
 اختصاص یک‌درصد (۱٪) از اعتبارات تخصیص‌یافته هزینه‌ای به‌استثنای فصول ۱ و ۶ دستگاه‌های اجرایی به امور پژوهشی و توسعه فناوری؛ (بند «ب» ماده (۶۴) قانون برنامه ششم توسعه).
- بند «ب» تبصره «۱۰» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷
 تهیه و اجرایی کردن طرح جامع کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی با اولویت اعتیاد، طلاق، حاشیه‌نشینی، کودکان کار و مفاسد اخلاقی؛ (ماده (۸۰) قانون برنامه ششم توسعه).
- بند «ج» تبصره «۱۰» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷
 فروش سهام و دارایی‌های مؤسسه صندوق حمایت و بازنشستگی کارکنان فولاد برای پرداخت تعهدات آن (بند «پ» ماده (۱۲) قانون برنامه ششم توسعه).
- بند «۸» تبصره «۱۱» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷
 اختصاص کمک‌هزینه مسکن کارکنان نیروهای مسلح (نظامی و انتظامی) ساکن در خانه‌های سازمانی به تأمین هزینه‌های تعمیر و نگهداری خانه‌های سازمانی؛ (ماده (۱۱۰) قانون برنامه ششم توسعه).
- بند «د» تبصره «۱۷» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷
 پرداخت حق نگهداری به میزان سی درصد (۳۰٪) حداقل حقوق کارکنان دولت به والدین، همسران و فرزندان شهدا که دارای بیماری‌های خاص و یا صعب‌العلاج یا محدودیت جسمی حرکتی هستند؛ (تبصره «۱» بند «د» ماده (۸۷) قانون برنامه ششم توسعه).
- بند «ه» تبصره «۱۷» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷
 استقرار پایگاه اطلاعات برخط بیمه‌شدگان درمان کشور در سازمان بیمه سلامت و دریافت خدمات بیمه‌شدگان از مراکز بهداشتی، تشخیصی، درمانی و دارویی مبتنی بر آن؛ (بند «ج» ماده (۷۰) قانون برنامه ششم توسعه).
- بند «د» تبصره «۲۰» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷
 تنظیم اعتبارات بیست درصد (۲۰٪) دستگاه‌های اجرایی مندرج در قوانین بودجه سنواتی به‌صورت

بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد؛ (بند «پ» ماده (۷) قانون برنامه ششم توسعه).

– بند «و» تبصره «۲۰» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷

تأمین حداقل ده (۱۰) درصد از وظایف اجتماعی، فرهنگی و خدماتی (از قبیل واحدهای بهداشتی و درمانی، مراکز بهزیستی و توانبخشی، مراکز آموزشی، فرهنگی، هنری و ورزشی و مراکز ارائه‌دهنده خدمات و نهادهای کشاورزی و دامپروری) دستگاه‌های اجرایی عهده‌دار آنها از طریق واگذاری و خرید خدمات، (ماده (۲۵) قانون برنامه ششم توسعه).

۳-۲. احکام غیرمصرح برنامه ششم توسعه در ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۷

علاوه بر احکامی از برنامه ششم توسعه که در ماده واحده لایحه به صراحت از آنها نام برده شده، احکام دیگری وجود دارند که مبتنی یا در راستای احکام برنامه ششم توسعه هستند، اما نام یا شماره ماده برنامه ششم توسعه در مورد آنها تصریح نشده است. در ذیل به چند مورد از این موارد اشاره شده است:

– جزء «۱» بند «ب» تبصره «۴» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷

در این جزء به پرداخت تسهیلات ارزی به سرمایه‌گذاران بخش‌های خصوصی، تعاونی و نهادهای عمومی غیردولتی برای طرح‌های توسعه‌ای بالادستی نفت و گاز با اولویت میداین مشترک و جمع‌آوری گازهای همراه بدون انتقال مالکیت اشاره شده است که می‌توان آن را در راستای جزء «۱» بند «ج» ماده (۴۸) قانون برنامه ششم توسعه دانست.

– جدول بند «الف» تبصره «۱۴» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷

ارائه این جدول که منابع و مصارف ناشی از اجرای قانون هدفمندکردن یارانه‌هاست و یکی از مصارف آن، که «کاهش فقر مطلق در خانوارهای هدف از طریق افزایش پرداخت به خانوارهایی که درآمد آنها کمتر از خط حمایتی کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی کشور می‌باشد» در راستای بند «ب» ماده (۳۹) قانون برنامه و نیز منطبق بر ماده (۷۹) آن قانون است؛ که بیان می‌دارد: «دولت موظف است در طول اجرای قانون برنامه علاوه بر پرداخت یارانه فعلی، هر سال حداقل مستمری خانوارهای مددجویان تحت حمایت کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی را متناسب با سطح محرومیت بر مبنای متوسط بیست درصد (۲۰٪) حداقل دستمزد مصوب شورای عالی کار، در چارچوب بودجه سنواتی و از محل درآمد قانون هدفمندکردن یارانه‌ها با حذف خانوارهای پردرآمد و درج ردیف مستقل در جدول موضوع ماده (۳۹) این قانون، از طریق دستگاه‌های مذکور پرداخت نماید».

– بند «ج» تبصره «۱۶» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷

در این بند بانک مرکزی مکلف شده است تا از طریق بانک‌های عامل به مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی به ترتیب ۱۴ هزار میلیارد ریال و ۶ هزار میلیارد ریال و در مجموع ۲۰

هزار میلیارد ریال وام قرض‌الحسنه برای طرح‌های اشتغال مددجویی پرداخت نماید. این حکم لایحه بودجه مطابق بر بند «ب» ماده (۸۳) قانون برنامه ششم توسعه به شرح ذیل است:

«کمیته امداد امام خمینی(ره) و سازمان بهزیستی موظفند جهت توانمندسازی افراد تحت پوشش خود سالیانه یکصد هزار نفر به ترتیب هفتاد درصد (۷۰٪) کمیته امداد امام خمینی(ره) و سی درصد (۳۰٪) سازمان بهزیستی را صاحب شغل کنند. دولت طبق بودجه سنواتی تسهیلات قرض‌الحسنه لازم را در جهت تحقق این امر در نظر خواهد گرفت.»

– بند «ه» تبصره «۵» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷

در این بند دولت مکلف به صدور اسناد خزانه اسلامی تا سقف ۹۵ هزار میلیارد ریال و واگذاری آن به طلبکاران شده است. این بند را می‌توان در راستای بند «ث» ماده (۱۰) قانون برنامه ششم توسعه دانست که انتشار اسناد خزانه اسلامی را «به منظور رفع عدم تعادل منابع و مصارف بودجه عمومی در طی یک سال مالی» مجاز دانسته است. البته انتشار اسناد خزانه اسلامی با واگذاری آن به طلبکاران متفاوت است. تأدیه بدهی طلبکاران مذکور در این بند لایحه بودجه را نیز می‌توان در راستای جزء «۴» بند «ت» ماده (۸) برنامه ششم توسعه دانست که «تأدیه بدهی دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی و تعاونی از طریق بازارهای کوتاه مدت و تأدیه بدهی دولت به نظام بانکی و نهادهای عمومی و غیردولتی از طریق ابزارهای بدهی میان مدت و بلندمدت» را جزء تکالیف دولت طی سال‌های برنامه بر شمرده است.

۴. احکام مغفول برنامه ششم توسعه در ماده واحده بودجه سال ۱۳۹۷

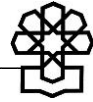
البته نمی‌توان در ظرف زمانی محدود «فرصت بررسی لایحه بودجه توسط مجلس شورای اسلامی» به بررسی کامل ارتباط میان احکام برنامه ششم توسعه و لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ پرداخت و بهتر آن بود که دولت وظیفه قانونی خود در ارائه گزارش نظارتی برنامه همزمان با ارائه لایحه بودجه را انجام دهد تا نمایندگان محترم مجلس و مردم را از چگونگی رابطه برنامه و بودجه مطلع سازد، اما در این گزارش به برخی از احکام برنامه ششم توسعه که به نظر می‌رسد که در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ مورد توجه قرار نگرفته، اشاره شده است.

– جزء «۲» بند «ت» ماده (۸) قانون برنامه ششم توسعه

در راستای ساماندهی بدهی‌های دولت در ماده (۸) قانون برنامه ششم توسعه، دولت موظف شده است اقداماتی انجام دهد که یکی از آن اقدامات حکم قانونی ذیل است:

«ساماندهی اصل بدهی‌ها از طریق تمدید و تسویه سود مربوطه از طریق درج در بودجه عمومی.»

به عبارت دیگر، یکی از مشکلاتی که در نظام مالیه عمومی کشور وجود دارد آن است که میزان بدهی‌های

دولت مشخص نبوده و اعداد مختلفی از سوی مقامات دولتی و نیز طلبکاران دولت در مورد اصل و نیز سود تعلق گرفته به این بدهی‌ها اعلام می‌شود.

از این رو قانونگذار در برنامه ششم توسعه این حکم را تصویب کرده تا میزان اصل و نحوه تمدید و تسویه سود بدهی‌ها در بودجه عمومی درج شود، این در حالی است که تحقق این امر در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ مشاهده نمی‌شود. اجرای این حکم مقدمه‌ای است برای نظارت بر جزء «۱» این بند و ماده قانون برنامه ششم توسعه که دولت را مکلف به «حفظ شاخص نسبت بدهی دولت و شرکت‌های دولتی به تولید ناخالص داخلی (GDP) در سطح حداکثر چهل درصد (۴۰٪)» می‌کند.

— ماده (۲۷) قانون برنامه ششم توسعه

در این ماده برنامه، دولت موظف شده است «برای شکوفایی و پیشرفت عدالت‌محور روستاها اقداماتی را مطابق قوانین و در قالب بودجه‌های سنواتی انجام دهد» که برخی از این اقدامات عبارتند از:

- تنظیم و ارائه هدفمند و شفاف اعتبارات مربوط به عمران و توسعه روستایی و عشایری در بودجه سنواتی، تحت پیوستی با عنوان «عمران و توسعه روستایی» و اختصاص بودجه عمرانی مربوط به این فصل،
- توسعه حداقل پنجاه و چهار خوشه کسب‌وکار روستایی، بهره‌برداری و ساخت نود و هشت ناحیه صنعتی روستایی و ایجاد یک میلیون و نهصد و چهارده هزار فرصت شغلی در روستاها و مناطق عشایری از طریق احداث و توسعه بنگاه‌های اقتصادی رقابت‌پذیر و صادرات‌گرا از طریق بخش‌های خصوصی و تعاونی،
- آموزش صد هزار نفر از روستاییان و عشایر به‌عنوان عناصر پیشرو و تسهیل‌گر در زمینه برنامه‌ریزی محلی، توسعه فعالیت‌های اقتصادی و برنامه‌های فرهنگی، بهبود خدمات‌رسانی، جلب مشارکت‌های مردمی و نظارت بر اثربخشی طرح‌های دستگاه‌های اجرایی.

به نظر می‌رسد اقدامات فوق‌الذکر در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ مغفول واقع شده‌اند.

— ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه

در این ماده قانون برنامه، دولت برای ایجاد شفافیت و کاهش احتمال پرداخت حقوق‌های نجومی این ماده را تصویب کرده که طی آن «دولت مکلف شده است طی سال اول اجرای قانون برنامه نسبت به راه‌اندازی سامانه ثبت حقوق و مزایا اقدام کند و امکان تجمیع کلیه پرداخت‌ها به مقامات، رؤسا، مدیران کلیه دستگاه‌های اجرایی شامل قوای سه‌گانه جمهوری اسلامی ایران را فراهم نماید، به نحوی که میزان ناخالص پرداختی به هریک از افراد فوق مشخص شود و امکان دسترسی برای نهادهای نظارتی و عموم مردم فراهم شود». در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ ردی از اختصاص بودجه‌ای برای اجرای این حکم مشاهده نشد.

– بند «ث» ماده (۳۳) قانون برنامه ششم توسعه

در این بند برای افزایش امنیت سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی حکم به «پوشش بیمه اجباری کلیه دام‌ها در مقابل بیماری‌های مشترک و واگیردار و پرداخت حداقل پنجاه درصد (۵۰٪) سهم بیمه‌گر توسط دولت و اجرای برنامه حذف دام در کانون‌های آلوده پس از پیش‌بینی در بودجه سنواتی» اشاره شده است که در این مورد نیز به نظر می‌رسد ردیفی در مورد آن در لایحه بودجه وجود ندارد.

– بند «ح» ماده (۹۲) قانون برنامه ششم توسعه

قرار گرفتن اصحاب فرهنگ و هنر و رسانه و صداوسیما تحت پوشش بیکاری حکم قانونی این بند است که مقرر شده است «دولت در چارچوب لوایح بودجه سنواتی کمک‌های اعتباری را به این منظور در اختیار صندوق بیمه بیکاری قرار دهد». ردپایی از اجرای این حکم نیز در ردیف‌های لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ دیده نشد.

– بند «الف» ماده (۱۲) قانون برنامه ششم توسعه و تبصره آن

در این بند دولت مکلف شده در طول اجرای قانون برنامه در قالب بودجه سنواتی نسبت به تأدیه بدهی حسابرسی شده خود به سازمان تأمین اجتماعی از محل سهام قابل واگذاری دولت در قالب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن، اموال مازاد بر نیاز دستگاه‌های اجرایی، تأدیه نقدی در بودجه سنواتی، اوراق بهادار قانونی و امتیازات مورد توافق اقدام کند. در تبصره این بند تأکید شده است که این تأدیه بدهی باید سالیانه حداقل ۱۰ درصد بوده و هرگونه تعهد جدید برای سازمان تأمین اجتماعی باید در قانون بودجه همان سال پیش‌بینی و تأمین شود.

در ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ در دو بخش بند «الف» تبصره «۲» و بند «ه» تبصره «۵» به موضوع طلبکاران دولت اشاره شده است. در بند «الف» تبصره «۲» پرداخت بدهی از محل واگذاری اموال و دارایی‌ها و سهم‌الشرکه متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی صورت می‌گیرد که یک هزار میلیارد ریال «مطالبات تأمین اجتماعی برای پرداخت به بازنشستگان» را شامل می‌شود و بند «ه» تبصره «۵» بازپرداخت بدهی‌ها را از طریق صدور و واگذاری اسناد خزانه اسلامی انجام می‌دهد که «تأدیه بدهی سازمان‌های بیمه پایه سلامت» یکی از بدهی‌های مورد نظر است. اما در هر حال به نظر نمی‌رسد که این موارد ۱۰ درصد بدهی دولت به سازمان تأمین اجتماعی را پوشش دهد.

۵. مغایرت‌ها و تعارض‌های بالقوه ماده واحده بودجه سال ۱۳۹۷ با برنامه ششم توسعه

در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ احکامی وجود دارد که می‌توان آنها را در تعارض با احکام برنامه ششم توسعه دانست. به عنوان مثال گرچه در بند «الف» تبصره «۱» لایحه بودجه سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت، میعانات گازی و خالص صادرات گاز در این سال ۳۲ درصد در نظر گرفته

شده که مطابق جزء «۱» بند «ب» ماده (۷) قانون برنامه ششم توسعه است و سهم شرکت ملی نفت، مناطق نفت خیز، گاز خیز و کمتر توسعه یافته نیز منطبق بر احکام برنامه ششم توسعه است؛ اما بند «و» تبصره «۴» لایحه بودجه برداشت‌هایی از ورودی سال ۱۳۹۷ صندوق توسعه ملی برای برخی امور از جمله اجرای چند حکم برنامه ششم توسعه وجود دارد که این برداشت سهم صندوق ملی توسعه از منابع حاصل از صادرات نفت، میعانات گازی و خالص صادرات گاز را کاهش داده و در تعارض با حکم جزء «۱» بند «ب» ماده (۷) قانون برنامه ششم توسعه محسوب می‌شود.

بیش از احکام متعارض در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ باید نگران تعارض‌های بالقوه قانون بودجه سال ۱۳۹۷ با قانون برنامه ششم توسعه بود که ناشی از پیشنهادهایی است که در مجلس در مورد این لایحه مطرح خواهد شد. اصلی‌ترین احکامی از برنامه ششم توسعه که احتمالاً در تعارض با پیشنهادها بودجه‌ای خواهند بود و در نتیجه برای تصویب آن پیشنهادها نیاز به دوسوم رأی مجلس است احکام برنامه‌ای ذیل است:

– بند «الف» ماده (۶) قانون برنامه ششم توسعه

این بند بیان می‌دارد: «برقراری هرگونه تخفیف، ترجیح یا معافیت مالیاتی جدید طی سال‌های اجرای قانون برنامه ممنوع است». بدین ترتیب پیشنهادهایی که متضمن تخفیف، ترجیح یا معافیت مالیاتی است در تعارض با این حکم برنامه ششم توسعه است.

– بند «ب» ماده (۶) قانون برنامه ششم توسعه

در این بند به نحوه تخصیص عوارض موضوع ماده (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷ و بندهای آن و نیز عوارض آلاینده‌گی موضوع تبصره «۱» ماده مذکور و عوارض ارزش افزوده گاز طبیعی و عوارض شماره‌گذاری خودروها به شرح زیر در مورد بندهای «الف»، «ب» و «ج» ماده مذکور می‌پردازد که تغییر این تخصیص نیازمند دوسوم آرای مجلس خواهد بود.

– بند «الف» ماده (۷) قانون برنامه ششم توسعه

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد برخی اعداد اصلی منابع و مصارف لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ سقف مورد نظر در جدول ۴ برنامه را رعایت نکرده است، اما باید توجه داشت برخی از ارقام نیز که این سقف را رعایت کرده‌اند، ممکن است با هرگونه پیشنهاد جدید، سقف‌های تعیین شده را در قانون برنامه ششم نقض کنند.

به‌عنوان مثال در بخش منابع لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ در مورد «فروش اموال منقول و غیرمنقول»، «واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای»، «فروش اوراق مشارکت و اوراق مالی اسلامی» و «فروش سهام شرکت‌های دولتی» ارقامی که در بودجه ذکر شده عیناً سقف در نظر گرفته شده در قانون برنامه ششم توسعه است و در نتیجه هرگونه پیشنهادی مبتنی بر افزایش این درآمدها مانند فروش اوراق

مشارکت جدید یا فروش بیشتر سهام شرکت‌های دولتی مخالف قانون برنامه ششم توسعه بوده و نیازمند دوسوم آرای نمایندگان مجلس است.

– بند «ب» ماده (۷) قانون برنامه ششم توسعه

در این بند سهم صندوق توسعه ملی، شرکت ملی نفت، مناطق نفت‌خیز، گازخیز و توسعه‌نیافته و بودجه عمومی از منابع حاصل از صادرات نفت، میعانات گازی و خالص صادرات گاز را تعیین کرده است. هرگونه تغییر در این نسبت‌ها و روند در تعارض با برنامه ششم توسعه است. با توجه به اینکه خود دولت در بند «و» تبصره «۴» این لایحه برداشت‌هایی از ورودی صندوق داشته که مغایر این بند از برنامه است؛ احتمالاً پیشنهادهای دیگری نیز از سوی نمایندگان برای برداشت‌های دیگر از ورودی صندوق توسعه ملی برای مصارف دیگر مطرح خواهد شد.

– بند «الف» ماده (۱۷) قانون برنامه ششم توسعه

این بند برنامه ششم توسعه بیان می‌دارد که: «هرگونه تکلیف به بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در راستای استفاده از منابع آنها در طول سال‌های اجرای قانون برنامه در خصوص تسهیلات با نرخ سود کمتر، بجز سایر تکالیف قانونی مشروط به پیش‌بینی مابه‌التفاوت نرخ سود مصوب شورای پول و اعتبار و درج آن در قانون بودجه سالیانه است». بنابراین در صورتی که پیشنهادی در مورد ارائه تسهیلات ارزان‌قیمت توسط نمایندگان مطرح می‌شود باید بار مالی مابه‌التفاوت نرخ سود مصوب شورای پول و اعتبار و نرخ سود تکلیفی در لایحه بودجه لحاظ شود.

– بند «الف» ماده (۲۸) قانون برنامه ششم توسعه

در این حکم برنامه‌ای دولت مکلف به «کاهش حجم، اندازه و ساختار مجموع دستگاه‌های اجرایی به‌استثنای مدارس دولتی در طول اجرای قانون برنامه، حداقل به میزان پانزده درصد (۱۵٪) نسبت به وضع موجود (حداقل پنج درصد (۵٪) در پایان سال دوم) از طریق واگذاری واحدهای عملیاتی، خرید خدمات و مشارکت با بخش غیردولتی با اولویت تعاونی‌ها، حذف واحدهای غیرضرور، کاهش سطوح مدیریت، کاهش پست‌های سازمانی، انحلال و ادغام سازمان‌ها و مؤسسات و واگذاری برخی از وظایف دستگاه‌های اجرایی به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی با تصویب شورای عالی اداری» شده است. بنابراین پیشنهادهای گسترش حجم دولت چه از طریق ایجاد سازمان یا مؤسسه یا شرکت جدید و در قالب استخدام‌های جدید بدون خروج نیروهای موجود مغایر با این حکم برنامه‌ای است.

جمع‌بندی و ارائه پیشنهادها

اجرا و تحقق بسیاری از احکام برنامه ششم توسعه مبتنی بر تأمین مالی یا تدوین سازوکارهای اجرایی آنها در لوایح بودجه سنواتی است. براساس محاسبات گزارش حاضر از ۸۷۶ حکم برنامه ششم توسعه

۱۲۴ حکم به شکل مصرح در قانون و ۲۶۶ حکم غیرمصرح و در مجموع ۳۹۰ حکم برنامه ششم توسعه باید ردپایی در لوایح بودجه سنواتی داشته باشند.

عدم ارائه گزارش نظارتی برنامه همزمان با تقدیم لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ تکلیف قانونی بند «الف» ماده (۱۲۱) قانون برنامه ششم توسعه را بی‌پاسخ گذاشته و ازسوی دیگر تبیینی از رابطه بودجه این سال با برنامه ششم توسعه و چگونگی تحقق اهداف کمی آن را ارائه نکرده است.

براساس قانون برنامه ششم توسعه، یک بخش از بخش‌های بیست‌گانه این قانون به اصلاح بودجه و مالیه عمومی پرداخته که باید در این لایحه بودجه مورد توجه قرار گرفته باشد که احکام این بخش در این گزارش نام برده شده است. یکی از اصلی‌ترین این احکام لزوم رعایت اعداد و قواعد مالی جدول ۴ قانون برنامه ششم توسعه است.

هرچند در منابع و مصارف بودجه این قواعد مالی رعایت شده؛ اما در مورد بخش سوم منابع که همان «واگذاری دارایی‌های مالی» است نسبت به سقف مورد نظر بی‌توجهی شده است. همین مسئله در مورد «سایر دارایی‌های مالی» ذیل «واگذاری دارایی‌های مالی» در بخش مصارف مشاهده می‌شود که نه تنها سقف برنامه ششم را رعایت نکرده؛ بلکه عددی معادل ۱۰ برابر سقف مورد نظر را در لایحه بودجه گنجانده است. همچنین قابل ذکر است، با توجه به اینکه در مورد «فروش اوراق مشارکت و اوراق مالی اسلامی» و «فروش سهام شرکت‌های دولتی» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ سقف برنامه ششم را در نظر گرفته، هرگونه پیشنهاد بیش از ۱۵ درصد رقم موجود نسبت به افزایش فروش اوراق مشارکت و اوراق مالی اسلامی و فروش سهام شرکت‌های دولتی، مغایر برنامه ششم توسعه بوده و نیازمند رأی دوسوم نمایندگان محترم مجلس است.

در مورد نسبت‌های مذکور در جدول ۴ قانون برنامه ششم توسعه دو نسبت «نسبت درآمدهای مالیاتی به کل منابع» و «نسبت اعتبارات تملک دارایی‌های مالی به کل مصارف» با اهداف در نظر گرفته شده همخوانی ندارند.

همچنین بررسی ماده واحده و تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ نشان می‌دهد که در ۱۹ مورد به برنامه ششم توسعه به شکل صریح پرداخته شده است. البته بررسی‌های دقیق‌تر حکایت از آن دارد که برخی احکام دیگر ماده واحده این بودجه نیز جزء احکام برنامه ششم توسعه محسوب می‌شوند که بدون تصریح نام مورد توجه قرار داده‌اند.

در این گزارش با ارائه چند نمونه از احکام برنامه ششم توسعه نشان داده شد که برخی احکام برنامه که باید در بودجه‌های سنواتی مدنظر قرار گیرند، در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ مغفول واقع شده‌اند و این نگرانی وجود دارد که دولت در اجرای احکام برنامه انتخابی عمل کرده و تنها احکام مورد تأیید خود را تأمین مالی کرده باشد.

ازجمله این احکام می‌توان به «ساماندهی اصل بدهی‌ها از طریق تمدید و تسویه سود مربوطه از طریق درج در بودجه عمومی»، «راه‌اندازی سامانه ثبت حقوق و مزایا» و «تأدیه حداقل ۱۰ درصد بدهی

حسابرسی شده دولت به سازمان تأمین اجتماعی» اشاره کرد.

در انتهای گزارش نیز با ذکر تعارض بخشی از بند «و» تبصره «۴» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ با جزء «۱» بند «ب» ماده (۷) قانون برنامه ششم توسعه، برای جلوگیری از تعارض‌های بیشتر ناشی از پیشنهاد‌های جدید نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی برخی از احکام مهم برنامه ششم توسعه که احتمالاً پیشنهادها با آنها در تعارض خواهد بود مرور شده که اصلی‌ترین این احکام عبارتند از:

- ممنوعیت برقراری هرگونه تخفیف، ترجیح یا معافیت مالیاتی جدید طی سال‌های اجرای قانون برنامه،
 - تغییر نحوه تخصیص عوارض موضوع ماده (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده،
 - عدم رعایت قواعد جدول ۴ قانون برنامه ششم توسعه،
 - عدم تغییر سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت، میعانات گازی و خالص صادرات گاز با برداشت‌های جدید از ورودی صندوق،
 - عدم تکلیف به بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در مورد پرداخت تسهیلات با نرخ سود کمتر بدون پیش‌بینی مابه‌التفاوت نرخ سود در بودجه،
 - عدم حکم به افزایش حجم، اندازه و ساختار مجموع دستگاه‌های اجرایی به‌استثنای مدارس دولتی.
- در نهایت، پیشنهاد می‌شود اولاً مجلس شورای اسلامی در مورد عدم اجرای بند «الف» ماده (۱۲۱) قانون برنامه ششم توسعه به دولت تذکر داده و خواستار گزارش نظارتی مربوطه شود. ثانیاً دولت احکامی از برنامه ششم توسعه را که با آنها موافق نبوده یا قادر به تأمین مالی آنها نیست، شناسایی کرده و برای حفظ حرمت قانون برنامه ششم توسعه، لایحه اصلاحی را به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند. ثالثاً مجلس در ارائه و تصویب پیشنهاد‌های اصلاحی در مورد لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ به احکام مربوطه برنامه ششم توسعه به‌ویژه احکام مذکور در این گزارش توجه کند.

پیوست

جدول زیر احکام قانون برنامه ششم توسعه که در آنها مسئله ضرورت توجه به تأمین منابع مورد نیاز تحقق آنها در لایحه بودجه تصریح شده را تبیین می‌کند.

ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۴	الف	تجهیز منابع مالی مورد نیاز سرمایه‌گذاری	تأمین منابع مالی خارجی تا متوسط سالیانه سی میلیارد دلار از خطوط اعتباری بانک‌های خارجی در قالب تأمین مالی خارجی (فاینانس) خودگردان با اولویت تأمین مالی اسلامی، پانزده میلیارد دلار به شکل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و بیست میلیارد (۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار قراردادهای مشارکتی خارجی	در قالب قوانین بودجه سنواتی مجاز است
۷	ب-۱	انضباط مالی و محدودیت استفاده از منابع حاصل از نفت در بودجه	نحوه توزیع منابع حاصل از صادرات نفت، میعانات گازی و خالص صادرات گاز (افزایش سهم صندوق توسعه ملی)	سهم بودجه عمومی دولت از منابع موضوع این جزء در سقف جدول ۴ (این قانون تعیین و به حساب درآمد عمومی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز می‌گردد)
۷	ب-۲	انضباط مالی با تأکید بر سقف اعتبارات هزینه‌ای بودجه عمومی دولت	لزوم انطباق قوانین بودجه با ارقام جدول ۴	در قالب لوایح بودجه سنواتی
۷	پ	اصلاح فرآیند بودجه‌ریزی	بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد	سالیانه اعتبارات بیست درصد (۲۰٪) دستگاه‌های اجرایی مندرج در قوانین بودجه سنواتی را به صورت بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد تنظیم نماید
۸	ت-۲	ساماندهی بدهی‌های دولت	ساماندهی اصل بدهی‌ها از طریق تمدید و تسویه سود مربوطه از طریق درج در بودجه عمومی	از طریق درج در بودجه عمومی
۱۰	الف	تسویه کل بدهی‌های دولت که تا پایان سال ۱۳۹۵ قطعی شده‌اند	از طریق انتشار اوراق بهادار	تا سقف مندرج در قوانین بودجه سنواتی
۱۰	ب	تأمین اعتبار لازم برای پرداخت‌های مرتبط با اوراق بهادار (منتشره برای بازپرداخت بدهی دولت)	اجازه برای اختصاص ردیف خاص در لوایح بودجه سنواتی	هرساله ردیف خاصی را در لایحه بودجه سنواتی تخصیص دهد
۱۰	ث	رفع عدم تعادل منابع و مصارف بودجه عمومی	انتشار اسناد خزانه اسلامی	در لوایح بودجه سالیانه

ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۱۲	الف	ساماندهی بدهی‌های دولت	تأذیه بدهی حسابرسی شده دولت به سازمان تأمین اجتماعی از مجاری مختلف	در قالب بودجه سنواتی
۱۲	پ	تعیین تکلیف صندوق حمایت و بازنشستگی کارکنان فولاد	انتقال مؤسسه صندوق حمایت و بازنشستگی کارکنان فولاد به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	میزان واگذاری‌ها هر ساله در بودجه‌های سالیانه پادار خواهد گردید
۱۷	الف	استفاده از منابع بانک‌ها و مؤسسات اعتباری	مشروط کردن تکلیف بانک‌ها و مؤسسات اعتباری به پرداخت تسهیلات با نرخ سود کمتر به پیش‌بینی مابه‌التفاوت نرخ سود مصوب شورای پول و اعتبار و درج آن در قانون بودجه سالیانه	درج در قانون بودجه سالیانه
۱۹		ارتقای مشارکت مردمی و فراهم کردن بستر اجرایی لازم برای تعاون و همکاری آحاد مردم در قالب تشکل‌های اقتصادی تعاونی	افزایش سرمایه بانک توسعه تعاون از محل فروش اموال مازاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	در قالب قوانین بودجه سنواتی
۲۶	الف-۲	رقابت‌پذیر کردن عدالت بین‌منطقه‌ای و سرزمینی و تقویت خوداتکایی، افزایش انگیزه وصول درآمد استانی	تعیین درآمدها و هزینه‌هایی که ماهیت استانی دارند و درج آنها در بودجه سنواتی	دولت در بودجه سنواتی اعمال نماید
۲۶	الف-۳	رقابت‌پذیر کردن عدالت بین منطقه‌ای و سرزمینی و تقویت خوداتکایی، افزایش انگیزه وصول درآمد استانی	اختصاص سه درصد (۳٪) از درآمد حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی خالص صادرات گاز طبیعی به ترتیب یک‌سوم به استان‌های نفت‌خیز و گازخیز و دوسوم به مناطق و شهرستان‌های کمتر توسعه‌یافته	در قالب بودجه‌های سنواتی
۲۶	ب	رقابت‌پذیر کردن عدالت بین منطقه‌ای و سرزمینی و تقویت خوداتکایی، افزایش انگیزه وصول درآمد استانی	تخصیص پنج تا هشت درصد (۵٪ تا ۸٪) از سرجمع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی مصوب قانون بودجه سالیانه به تهیه و اجرای طرح‌های هادی و بهسازی روستاهای شهرستان	مصوب قانون بودجه سالیانه
۲۷	الف-۲	پیشرفت عدالت محور روستاها	تهیه تحت پیوست «عمران و توسعه روستایی» و اختصاص بودجه‌های عمرانی به این فصل	در بودجه سنواتی
۲۸	پ	اصلاح نظام اداری	تعیین ضریب حقوق کارکنان دولت اعم از مشمولان و غیرمشمولان قانون مدیریت خدمات کشوری در لوایح بودجه سنواتی	در لوایح بودجه سنواتی

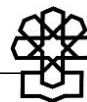
ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۳۱	ح	تأمین امنیت غذایی و نیل به خودکفایی در محصولات اساسی زراعی، دامی و آبی به میزان نودوپنج درصد (۹۵٪) و افزایش تولیدات کشاورزی به‌ویژه محصولات دارای مزیت صادراتی، رسیدن به تراز تجاری مثبت، تقویت و تکمیل زنجیره‌های تولید و توسعه صادرات و ارتقای بهره‌وری آب و خاک کشاورزی	اخذ عوارض از انواع چربی‌های وارداتی دارای اسیدهای چرب اشباع و غیراشباعی (ترانس) بیش از حد مجاز و نوشابه‌های گازدار مصرفی و صرف منابع حاصل از آنها در جهت افزایش سرانه شیر	در بودجه سالیانه
۳۱	خ	تأمین امنیت غذایی و نیل به خودکفایی در محصولات اساسی زراعی، دامی و آبی به میزان نودوپنج درصد (۹۵٪) و افزایش تولیدات کشاورزی به‌ویژه محصولات دارای مزیت صادراتی، رسیدن به تراز تجاری مثبت، تقویت و تکمیل زنجیره‌های تولید و توسعه صادرات و ارتقای بهره‌وری آب و خاک کشاورزی	انجام ایمن‌سازی (واکسیناسیون) دام‌های سبک و سنگین و پرداخت یارانه مورد نیاز آنها مطابق قانون بودجه سالیانه	مطابق قانون بودجه سالیانه
۳۲	ب-۱	حمایت از کشاورزان	ایجاد ردیف مستقل پرداخت خسارت به بیمه‌گذاران محصولات کشاورزی و صندوق بیمه کشاورزی در لوایح بودجه	در لوایح بودجه سالیانه
۳۳	ث	متنوع‌سازی ابزارهای حمایت از بخش کشاورزی، تأمین و تجهیز منابع، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری، افزایش صادرات محصولات کشاورزی و ارزش‌افزایی و تکمیل زنجیره ارزش محصولات کشاورزی	پوشش بیمه اجباری کلیه دام‌ها در مقابل بیماری‌های مشترک و واگیردار، پرداخت حداقل پنجاه درصد (۵۰٪) سهم بیمه‌گر توسط دولت و اجرای برنامه حذف دام در کانون‌های آلوده پس از پیش‌بینی در بودجه سنواتی	پیش‌بینی در بودجه سنواتی
۳۳	ج	متنوع‌سازی ابزارهای حمایت از بخش کشاورزی، تأمین و تجهیز منابع، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری، افزایش صادرات محصولات کشاورزی و ارزش‌افزایی و تکمیل زنجیره ارزش محصولات کشاورزی	افزایش سرمایه صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی به هفت‌درصد (۷٪) از ارزش سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی و افزایش سرمایه بانک کشاورزی مطابق با استانداردهای بین‌المللی از محل فروش املاک مازاد وزارت جهاد کشاورزی و بازپرداخت تسهیلات پرداخت‌شده از محل حساب ذخیره ارزی و سهم دولت در قالب بودجه سنواتی	در قالب بودجه سنواتی

ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۳۵	تبصره بند «ب»	بند «ب»- مقابله با بحران کم‌آبی، رها سازی حقایبه‌های زیست‌محیطی برای پایداری سرزمین، پایداری و افزایش تولید در بخش کشاورزی، تعادل بخشی به سفره‌های زیرزمینی و ارتقای بهره‌وری و جبران تراز آب، به‌میزانی که در سال پایانی اجرای قانون برنامه یازده می‌یابد مترمکعب شود	توسعه روش‌های آبیاری نوین، اجرای عملیات آب و خاک (سازه‌ای و غیرسازه‌ای)، توسعه آب‌بندها و سامانه (سیستم)‌های سطوح آبگیر حداقل به میزان ششصد هزار هکتار در سال	حداقل هشتادوپنج درصد (۸۵٪) هزینه‌ها به‌عنوان کمک بلاعوض توسط دولت در قالب بودجه سالیانه تأمین و پرداخت می‌شود
۳۵	تبصره بند «ج»	بند «ج»- مقابله با بحران کم‌آبی، رهاسازی حقایبه‌های زیست‌محیطی برای پایداری سرزمین، پایداری و افزایش تولید در بخش کشاورزی، تعادل بخشی به سفره‌های زیرزمینی و ارتقای بهره‌وری و جبران تراز آب، به‌میزانی که در سال پایانی اجرای قانون برنامه یازده می‌یابد مترمکعب شود	بند «ج»- ایجاد زیرساخت مورد نیاز برای پرورش دویست‌هزارتن ماهی در قفس و توسعه فعالیت‌های شیلاتی و ایجاد تأسیسات زیربنایی در سواحل کشور	منابع مورد نیاز اجرای این بند از محل صرفه‌جویی در مصرف سوخت‌های فسیلی موضوع ماده (۱۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ تأمین می‌گردد
۳۸	پ	حفاظت از محیط زیست	تأمین اعتبارات ارزی و ریالی مورد نیاز جهت اجرای تعهدات بین‌المللی دولت جمهوری اسلامی ایران در حوزه محیط زیست	در قالب بودجه‌های سنواتی
۳۸	ش	حفاظت از محیط زیست	از رده خارج کردن سالیانه ده درصد (۱۰٪) از موتورسیکلت‌های بنزینی و جایگزینی با موتورسیکلت‌های برقی	اعطای تسهیلات و پیش‌بینی اعتبار لازم در بودجه سالیانه
۳۸	ص	حفاظت از محیط زیست	تبدیل پسماند به کود یا انرژی	فراهم کردن منابع ارزی و ریالی (بودجه)
۳۸	ف-۲	حفاظت از محیط زیست	تعیین خسارت کارشناسی برای طرح‌های جنگلداری که مدت اجرای آن تا پایان سال سوم اجرای قانون برنامه به اتمام نمی‌رسد	در بودجه سنواتی
۳۸	ف-۳	حفاظت از محیط زیست	ارتقای پوشش کامل و مؤثر حفاظت از جنگل‌های کشور، مهار عوامل ناپایداری، جلوگیری از تغییر کاربری، تجاوز و تصرف، مبارزه با قاچاق چوب، استقرار مدیریت پایدار جنگل و اجرای تعهدات	با اختصاص ردیف اعتباری مستقلی نسبت به پیش‌بینی اعتبارات و امکانات در بودجه‌های سنواتی

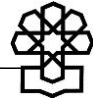
ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۳۹	الف	ارتقای عدالت اجتماعی، افزایش بهره‌وری در مصرف آب و انرژی و هدفمندکردن یارانه‌ها	اصلاح قیمت آب و حامل‌های انرژی و سایر کالاها و خدمات یارانه‌ای	چارچوب بودجه‌های سالیانه
۳۹	الف	ارتقای عدالت اجتماعی، افزایش بهره‌وری در مصرف آب و انرژی و هدفمندکردن یارانه‌ها	صرف منابع حاصل به‌صورت هدفمند برای افزایش تولید، اشتغال، حمایت از صادرات غیرنفتی، بهره‌وری، کاهش شدت انرژی، کاهش آلودگی هوا و ارتقای شاخص‌های عدالت اجتماعی و حمایت‌های اجتماعی از خانوارهای نیازمند و تأمین هزینه‌های عملیاتی و سرمایه‌گذاری شرکت‌های ذیربط	چارچوب بودجه‌های سالیانه
۳۹	ب	ارتقای عدالت اجتماعی، افزایش بهره‌وری در مصرف آب و انرژی و هدفمندکردن یارانه‌ها	الزام به ارائه دریافت‌ها و پرداخت‌های مرتبط با قانون هدفمند کردن یارانه‌ها	همراه با بودجه‌های سنواتی
۳۹	تبصره ۱	ارتقای عدالت اجتماعی، افزایش بهره‌وری در مصرف آب و انرژی و هدفمندکردن یارانه‌ها	اختصاص ردیف بودجه‌ای مستقل و شفاف برای سهم سازمان هدفمند کردن یارانه‌ها از منابع و مصارف مربوطه	در ردیف‌های مستقل و جداگانه در ارقام بودجه عمومی
۴۳	پ	نحوه تخصیص درآمدهای حاصل از بخش معدن	۱. تکمیل زیربناها و زیرساخت‌های مورد نیاز برای معادن و زیرساخت‌های عمومی صنایع معدنی ۲. اجرای تبصره «۶» ماده (۱۴) قانون معادن (با اولویت مناطق مجاور درگیر محدوده معدنی) و مواد (۲۵) و (۳۱) قانون معادن و ماده (۳۵) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور ۳. تشویق صادرات محصولات صنایع معدنی دارای ارزش افزوده بالا ۴. تکمیل نقشه‌های پایه زمین‌شناسی شناسایی، پی‌جویی و اکتشاف عمومی کلیه ظرفیت‌های معدنی کشور	در قالب قانون بودجه سنواتی
۴۶	ت	رونق تولید، نوسازی صنایع، حمایت هدفمند از صنایع دارای اولویت سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و همچنین توسعه صادرات غیرنفتی	پیش‌بینی سازوکار لازم برای پوشش خطرات افزایش سالیانه بیش از ده درصد (۱۰٪) نرخ ارز	دولت در بودجه سنواتی پیش‌بینی کند

ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۵۵		تأمین هزینه خدمات مدیریت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	تخصیص کامل ۲/۵ درصد عملکرد تخصیص اعتبارات عمرانی مربوط به شرکت ساخت و توسعه زیربناهای حمل‌ونقل کشور، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، شرکت مجری ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی و عمومی، شرکت سهامی توسعه منابع آب و نیروی ایران و شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی	چارچوب بودجه آنها
۵۷	الف	توسعه حمل‌ونقل ریلی با اولویت مناطق کمتر توسعه‌یافته	اختصاص یک درصد (۱٪) منابع حاصل از فروش نفت و گاز سهم دولت را به وزارت راه و شهرسازی	در قالب بودجه سالیانه
۵۹	الف	احیا، بهسازی، نوسازی و مقاوم‌سازی و بازآفرینی حداقل دویست و هفتاد محله	پیش‌بینی تسهیلات و اعتبارات مورد نیاز سهم دولت در بودجه سنواتی	در قالب بودجه سنواتی پیش‌بینی می‌شود
۵۹	ب	کاهش آسیب‌پذیری سکونتگاه‌های روستایی (با هدف بهسازی و نوسازی مسکن روستایی) و همچنین تأمین مسکن برای اقشار کم‌درآمد شهری (در شهرهای کوچک)	تأمین منابع مالی و تسهیلات ارزان‌قیمت و زمین مورد نیاز	در قالب بودجه سنواتی
۵۹	ب-۱	بهسازی و نوسازی سالیانه حداقل دویست هزار واحد مسکونی روستایی	پرداخت تسهیلات ارزان‌قیمت با کارمزد پنج درصد (۵٪) و تأمین مابه‌التفاوت سود تسهیلات برای دوران مشارکت مدنی و فروش اقساطی	در قالب بودجه سنواتی
۵۹	ب-۲	ساخت و یا خرید سالیانه حداقل صد و پنجاه هزار واحد مسکن اقشار کم‌درآمد در شهرها (با اولویت شهرهای زیر یکصد هزار نفر جمعیت)	تأمین منابع مالی و تسهیلات ارزان‌قیمت و زمین مورد نیاز	در قالب بودجه سنواتی
۶۱	پ	حمایت از احیای بافت‌های فرسوده	اعمال سیاست‌های تشویقی برای احیا و بازسازی بافت‌های فرسوده	در قالب بودجه مصوب
۶۱	ت	احیا و بهسازی حداقل ده درصد (۱۰٪) از بافت‌های فرسوده شهری	اعمال سیاست‌های حمایتی، حقوقی، تشویقی و اعطای تسهیلات یارانه‌ای	در قوانین بودجه سنواتی پیش‌بینی نماید
۶۲	ت		طراحی و ایجاد کمربند سبز در اطراف مراکز جمعیتی	در قالب بودجه سنواتی
۶۳	الف-۲	ایجاد تحول در نظام تعلیم و تربیت	تهیه نظام رتبه‌بندی معلمان و استقرار نظام پرداخت‌ها	در قالب بودجه سنواتی

ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۶۳	ت	تنظیم و اجرای سیاست‌های حمایتی از خیرین مدرسه‌ساز	منظور کردن معادل کمک‌های تحقق یافته آنان را جهت تکمیل طرح‌های (پروژه‌های) نیمه‌تمام خیرین در بودجه سنواتی	در بودجه سنواتی منظور نماید
۶۳	چ	هزینه کلیه درآمدها، کمک‌ها و هدایای مردمی نقدی به سازمان دانش‌آموزی	اختصاص مبالغ واریزی فقط برای فعالیت‌های فرهنگی و پرورشی	در قالب بودجه سنواتی
۶۴	ب	توسعه فعالیت‌های پژوهشی	اختصاص ۱ درصد از اعتبارات تخصیص یافته هزینه‌ای دستگاه‌های اجرایی به استثنای فصول ۱ تا ۶ و یک درصد هزینه‌های غیر عملیاتی شرکت‌های دولتی به امور پژوهشی و توسعه فناوری	در قوانین بودجه سالیانه منظور شده است
۶۴	پ	حمایت از پژوهش‌های مسئله‌محور و تجاری‌سازی پژوهش و نوآوری	اختصاص معادل حداقل سه درصد (۳٪) از سود قابل تقسیم سال قبل خود را برای مصرف در امور تحقیقاتی و توسعه فناوری	در بودجه سالیانه منظور کنند
۶۴	ج	توسعه و انتشار فناوری و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان	حمایت مالی از پژوهش‌های تقاضا محور مشترک با دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری و حوزه‌های علمیه	مطابق قانون بودجه سنواتی
۶۴	چ	گسترش بهره‌وری دانش‌بنیان و ارتقای سطح فناوری در شرکت‌های ایرانی	تدوین طرح «ارتقای مشارکت فعالان اقتصادی در زنجیره تولید بین‌المللی»	مطابق قانون بودجه سنواتی
۶۴	ح	بهره‌برداری از توانمندی‌های جهاد دانشگاهی در جهت تحقق توسعه فرهنگی، علمی و فناوری و آموزشی و تسهیل اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها	انجام برنامه‌ریزی‌های لازم	مطابق قانون بودجه سنواتی
۶۴	ر	حمایت از دانشجویان کم‌توان مالی	تأمین شهریه دانشجویان داخل کشور تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی	از محل اعتبارات برنامه مستقل
۶۵	الف	افزایش درون‌زایی اقتصاد	حمایت از تأسیس شرکت‌های دانش‌بنیان در داخل کشور با مشارکت شرکت‌های خارجی و اعطای تسهیلات لازم در این زمینه	در قالب قوانین بودجه سنواتی
۶۸	ج	دهب رابر کردن محتوای مناسب رقومی (دیجیتال)	اقدامات لازم	بودجه‌های سنواتی اعتبار لازم را از طریق کمک‌های فنی، اعتباری و حمایتی پیش‌بینی کند
۷۳	تبصره	ارتقای سلامت	اختصاص درآمدهای حاصل از اجرای بند «الف» در جهت کاهش مصرف دخانیات، پیشگیری و درمان بیماری‌های ناشی از آن، بازتوانی و درمان عوارض حاصله از مصرف آن و توسعه ورزش	طی ردیف‌هایی که در بودجه‌های سنواتی مشخص می‌شود

ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۷۴	ب	ممنوعیت فعالیت انتفاعی کلیه پزشکان، دندان‌پزشکان و داروسازان دستگاه‌های اجرایی در خارج از دستگاه اجرایی مربوطه	جبران خدمات پزشکان، دندان‌پزشکان و داروسازان در استخدام دستگاه‌های اجرایی از طریق اعمال تعرفه خاص و پرداخت حقوق مناسب	تأمین اعتبار در بودجه‌های سنواتی است
۷۴	پ	ارتقای دانش سلامت	حمایت از ایجاد شهرک‌های دانش سلامت	در چارچوب قوانین و بودجه سنواتی
۷۴	تبصره	تعدیل کارانه‌های پرستاری	تأمین اعتبارات مورد نیاز برای پرداخت سقف کارانه پرستاری در چارچوب بسته‌های خدمات تشخیصی و درمانی	در قالب قوانین بودجه سالیانه
۷۵	تبصره «۲»	شناسایی و کاهش ازدواج‌های پرخطر از نظر بروز اختلالات ژن‌شناسی (ژنتیکی)	ده درصد (۱۰٪) حق‌التحریر ثبت طلاق افزایش‌یافته برای انجام آزمایش‌های مددجویان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی	در چارچوب بودجه سنواتی
۷۷		افزایش ضریب ایمنی و تاب‌آوری جامعه، پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از حوادث و سوانح، ارائه خدمات بشردوستانه		در قالب قوانین بودجه سنواتی
۷۷	ت	افزایش ضریب ایمنی و تاب‌آوری جامعه، پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از حوادث و سوانح، ارائه خدمات بشردوستانه	افزایش نیم درصد (۰/۵٪) مندرج در ماده (۱۶۳) قانون امور گمرکی به یک درصد (۱٪) و استفاده از منابع حاصله در زمینه مقابله با حوادث و سوانح	در قالب قوانین بودجه سنواتی
۷۹		افزایش حمایت از خانوارهای مددجویان تحت حمایت کمیته امداد و سازمان بهزیستی	افزایش سطح حمایت از مددجویان به بیست درصد حداقل دستمزد مصوب شورای عالی کار با منابع حاصل از حذف خانوارهای پردرآمد از دریافت یارانه	در چارچوب بودجه سنواتی و درج ردیف مستقل در جدول موضوع ماده (۳۹) این قانون
۸۰	ب-۲	خدمات‌رسانی و بازتوانی	تحت پوشش قرار دادن و تمهید تسهیلات اشتغال برای کلیه مددجویان واجد شرایط پشت‌نوبتی کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی	لحاظ اعتبار مورد نیاز پرداخت مستمری آنان در بودجه‌های سنواتی سالیانه
۸۰	ث-۱	مقابله با اعتیاد با حمایت قوه قضائیه	تخصیص وجوه حاصل از فروش اموال این بند به ستاد مبارزه با مواد مخدر	در قالب بودجه سنواتی
۸۰	ج-۱	تأمین مسکن نیازمندان	تدوین و اجرای برنامه تأمین مسکن اجتماعی و حمایتی	در چارچوب بودجه سنواتی
۸۱		ارتقای رفاه و تأمین اجتماعی	تدوین و اجرای برنامه، برقراری، استقرار و روزآمدسازی نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی چند لایه	مطابق بودجه سنواتی

ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۸۳	الف	زدودن فقر از چهره مناطق آزاد تجاری	اختصاص یک درصد (۱٪) از محل وصول عوارض ورود کالا و خدمات این مناطق برای اشتغال محرومان و نیازمندان بومی	طبق بودجه سنواتی
۸۳	ب	توانمندسازی افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی	ایجاد یکصد هزار نفر شغل با ارائه تسهیلات قرض الحسنه لازم	طبق بودجه سنواتی
۸۵		تقویت صندوق ذخیره فرهنگیان	اختصاص اعتباری معادل سهم واریزی اعضا برای صندوق ذخیره فرهنگیان	در بودجه سنواتی
۸۶	ت	بهره‌گیری از دستاوردهای دوران دفاع مقدس و انتقال و ترویج فرهنگ جهاد و مقاومت به نسل‌های آینده	ساماندهی گزارش‌های شهدای سراسر کشور (تأمین هزینه‌های خدماتی مربوط به آب‌رسانی، برق‌رسانی، گازرسانی و جاده)	طبق بودجه سنواتی
۸۶	ح	حفظ و ترویج فرهنگ ایثار، جهاد و شهادت	توسعه و تکمیل مراکز اسناد و مدارک دفاع مقدس و تدوین دایره‌المعارف دفاع مقدس و تدوین تاریخ دفاع مقدس	مطابق بودجه سنواتی
۸۷		اجرای صحیح و به‌موقع قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران	اقدامات لازم و اختصاص بودجه کافی	دولت در بودجه سنواتی پیش‌بینی نماید
۸۷	ب	حقوق وظیفه جانبازان غیر حالت اشتغال مشمول قوانین نیروهای مسلح	پیش‌بینی اعتبار مورد نیاز برای اجرای تبصره ماده (۳۸) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران و پرداخت آن	در لوایح بودجه سنواتی پیش‌بینی شود
۸۸	الف	پرداخت مطالبات معوق خانواده‌های معظم شهدا و ایثارگران (جانبازان و آزادگان) اعم از پاداش پایان خدمت و وجوه مربوط به ذخیره مرخصی استفاده نشده و کلیه مطالبات قانونی آنان به‌طور کامل	پرداخت کلیه مطالبات معوق خانواده‌های معظم شهدا و ایثارگران (جانبازان و آزادگان) اعم از پاداش پایان خدمت و وجوه مربوط به ذخیره مرخصی استفاده نشده و کلیه مطالبات قانونی آنان به‌طور کامل	مطابق بودجه سنواتی
۸۸	ب	تأمین حداقل معیشت گروه‌های هدف ماده (۸۸)	پیش‌بینی اعتبار لازم معادل حداقل حقوق کارکنان دولت	درج در بودجه‌های سنواتی
۸۸	ت	پوشش بیمه عمر و حوادث جانبازان و آزادگان و والدین، همسر و فرزندان شهدا	تأمین و پرداخت صد درصد (۱۰۰٪) سرانه بیمه عمر و حوادث جانبازان و آزادگان، والدین، همسر و فرزندان شهدا فاقد پوشش بیمه عمر و حوادث	وفق بودجه سنواتی
۸۸	ث	حمایت و تجلیل از رشادتهای رزمندگان هشت سال دفاع مقدس که حداقل ۶ ماه سابقه حضور در جبهه دارند و جانبازان زیر بیست و پنج درصد (۲۵٪) جانبازی و آزادگان با کمتر از ۶ ماه سابقه اسارت و همسران و فرزندان آنان		طبق بودجه سنواتی

ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۸۸	ث-۱	حمایت و تجلیل از رشادت‌های رزمندگان هشت سال دفاع مقدس که حداقل ۶ ماه سابقه حضور در جبهه دارند و جانبازان زیر بیست‌وپنج درصد (۲۵٪) جانبازی و آزادگان با کمتر از ۶ ماه سابقه اسارت و همسران و فرزندان آنان	تأمین و پرداخت یا معافیت حداقل سی درصد (۳۰٪) هزینه شهریه تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی، دوره‌های شبانه دانشگاه‌های دولتی، دانشگاه پیام‌نور و سایر دانشگاه‌های مورد تأیید وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	طبق بودجه سنواتی
۸۸	ث-۲	حمایت و تجلیل از رشادت‌های رزمندگان هشت سال دفاع مقدس که حداقل ۶ ماه سابقه حضور در جبهه دارند و جانبازان زیر بیست‌وپنج درصد (۲۵٪) جانبازی و آزادگان با کمتر از ۶ ماه سابقه اسارت و همسران و فرزندان آنان	بهره‌مندی رایگان از خدمات مراکز فرهنگی عمومی و ناوگان حمل‌ونقل شهری	طبق بودجه سنواتی
۸۸	ث-۳	حمایت و تجلیل از رشادت‌های رزمندگان هشت سال دفاع مقدس که حداقل ۶ ماه سابقه حضور در جبهه دارند و جانبازان زیر بیست‌وپنج درصد (۲۵٪) جانبازی و آزادگان با کمتر از ۶ ماه سابقه اسارت و همسران و فرزندان آنان	معافیت از پرداخت سی درصد (۳۰٪) هزینه از طریق هر یک از شرکت‌های دولتی و خصوصی هواپیمایی، ریلی و دریایی در سفرهای داخلی و عتبات عالیات	طبق بودجه سنواتی
۸۸	ث-۴	حمایت و تجلیل از رشادت‌های رزمندگان هشت سال دفاع مقدس که حداقل ۶ ماه سابقه حضور در جبهه دارند و جانبازان زیر بیست‌وپنج درصد (۲۵٪) جانبازی و آزادگان با کمتر از ۶ ماه سابقه اسارت و همسران و فرزندان آنان	با رعایت مفاد وقفنامه در امامزادگانی که دفن اموات در آنها مجاز می‌باشد و آرامستان‌ها بدون اخذ هزینه اقدام نمایند	طبق بودجه سنواتی
۸۸	ث-۵	حمایت و تجلیل از رشادت‌های رزمندگان هشت سال دفاع مقدس که حداقل ۶ ماه سابقه حضور در جبهه دارند و جانبازان زیر بیست‌وپنج درصد (۲۵٪) جانبازی و آزادگان با کمتر از ۶ ماه سابقه اسارت و همسران و فرزندان آنان	بهره‌مندی از انشعاب رایگان آب، فاضلاب، برق و گاز برای یک بار در یک واحد مسکونی	طبق بودجه سنواتی

ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۸۸	ث-۶	حمایت و تجلیل از رشادتهای رزمندگان هشت سال دفاع مقدس که حداقل ۶ ماه سابقه حضور در جبهه دارند و جانبازان زیر بیست و پنج درصد (۲۵٪) جانبازی و آزادگان با کمتر از ۶ ماه سابقه اسارت و همسران و فرزندان آنان	بهره‌مندی از امتیازات یک مقطع تحصیلی بالاتر مطابق قوانین مربوطه و برای رزمندگان با حداقل ۶ ماه حضور داوطلبانه در دفاع مقدس در حقوق و مزایای اجتماعی	طبق بودجه سنواتی
۸۸	خ	معافیت از پرداخت مابه‌التفاوت ناشی از تغییر صندوق بیمه و بازنشستگی برای ایثارگران و فرزندان شهدا	منظور شدن این مبلغ به‌عنوان مطالبه صندوق منتقل‌آلیه از دولت و پرداخت و تسویه آن توسط دولت	در قالب بودجه سنواتی
۸۹	ت	تسهیلات مسکن ایثارگران	ابلاغ شرایط پرداخت تسهیلات مسکن ارزان‌قیمت به ایثارگران	مطابق بودجه سنواتی
۹۲	ث	توسعه فرهنگ کتابخوانی در مناطق کمتر توسعه‌یافته	فراهم کردن تمهیدات لازم	مطابق قانون بودجه سنواتی
۹۲	ح	ارتقای امنیت شغلی اصحاب فرهنگ و هنر و رسانه و صداوسیما	تحت پوشش بیمه بیکاری قرار گرفتن اصحاب فرهنگ و هنر و رسانه و صداوسیما	در چارچوب لویح بودجه سنواتی
۹۳		جهت پوشش صد درصدی (۱۰۰٪) استان‌ها، توسعه کمی و کیفی برنامه‌های تولیدی (ملی، استانی و برون‌مرزی) پویانمایی (انیمیشن)، مستند و فیلم‌ها و سریال‌های فاخر و توسعه فنی صداوسیما	ارتقای سهم بودجه سازمان صداوسیما از بودجه عمومی کشور به میزان ۰/۷ درصد	در قالب بودجه سنواتی
۹۴		توسعه ورزش مدارس، ورزش همگانی، فدراسیون بین‌المللی ورزش‌های زورخانه‌ای و کشتی پهلوانی، ورزش روستایی و عشایری، ورزش بانوان و زیرساخت‌های ورزش به‌ویژه در حوزه معلولان و جانبازان	اختصاص بیست و هفت درصد (۲۷٪) از کل نه درصد (۹٪) مالیات بر ارزش‌افزوده	در ردیف‌های مربوط به وزارت ورزش و جوانان و وزارت آموزش و پرورش در بودجه سنواتی پیش‌بینی می‌شود
۹۴	تبصره ۴	ازدواج و اشتغال جوانان	اختصاص یک‌پنجم از منابع درآمدی ماده (۹۴) و یک‌پنجم از منابع درآمدی ماده (۷۳) این قانون	مطابق بودجه سنواتی پیش‌بینی و هزینه نماید
۹۵	ج	ارتقای کارکرد فرهنگی و هنری مساجد، برقراری عدالت فرهنگی و ترویج فرهنگ اسلامی و جذب جوانان و نوجوانان به مساجد	ایجاد کانون‌های فرهنگی و هنری در کلیه مساجد شهری و روستاهای بالای هزار نفر جمعیت	براساس بودجه سنواتی

ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۹۷	ب	تعمیق ارزش‌ها، باورها و فرهنگ مبتنی بر هویت اسلامی و ترویج سیره و سنت اهل بیت (علیهم‌السلام) و استفاده بهینه از ظرفیت معنوی اماکن زیارتی در شهرهای مقدس مشهد، قم و شیراز و برگزاری و تمهید امکانات لازم مراسم سالیانه پیاده‌روی اربعین	توسعه امکانات، فعالیت‌های فرهنگی و خدمات زیارتی در قطب‌های زیارتی و گردشگری مذهبی و فراهم نمودن زمینه زیارت و اجرای طرح‌های (پروژه‌های) زیربنایی مورد نیاز	در قالب بودجه‌های سنواتی
۹۸	الف-۱	صیانت از میراث فرهنگی و حمایت از صنایع دستی	تأمین هزینه‌های مربوط به پژوهش، حفاظت و مرمت آثار منقول و غیرمنقول ثبت شده در فهرست آثار ملی	در قالب بودجه سنواتی
۹۸	ب	حفظ و صیانت از میراث فرهنگی و حمایت از صنایع دستی و تشویق و توسعه گردشگری	شناسایی، مستندسازی، حفاظت و مرمت و معرفی میراث فرهنگی (اعم از ملموس و ناملموس) میراث طبیعی، ایجاد شهرهای جهانی صنایع دستی و احیای هنرهای سنتی در حال زوال در حوزه فرهنگ و تمدن ایرانی و ثبت در فهرست میراث جهانی	طبق بودجه سنواتی
۹۹		حفظ، نگهداری و مورد بهره‌برداری روستاهای دارای بافت با ارزش تاریخی و فرهنگی	تهیه و اجرای طرح بهسازی و احیای حداقل سیصد روستای دارای بافت با ارزش تاریخی و فرهنگی و روستاهای هدف گردشگری	در بودجه سنواتی
۱۰۰	الف-۲	توسعه گردشگری	اختصاص یارانه و تسهیلات مالی به تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی	در چارچوب بودجه سنواتی
۱۰۰	الف-۳	توسعه گردشگری	ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز مناطق گردشگری از قبیل راه، خدمات رفاهی و اقامتی، استفاده از ظرفیت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری، واگذاری تسهیلات ارزان‌قیمت و سایر اقدامات حمایتی	در قالب بودجه سنواتی
۱۰۰	ت	اداره، توسعه و مرمت اماکن و محوطه‌های تاریخی و موزه‌ها	اختصاص وجوه حاصله از این بند به سازمان میراث فرهنگی	در قالب بودجه سنواتی
۱۰۲		تقویت و تحکیم جامعه‌ای خانواده‌محور و تقویت و تحکیم و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن		در قالب بودجه سنواتی
۱۰۲	الف	تقویت و تحکیم جامعه‌ای خانواده‌محور و تقویت و تحکیم و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن	زمینه‌سازی مناسب جهت کنترل و کاهش میانگین سن ازدواج به میزان ده درصد (۱۰٪) نسبت به سال پایه	در قالب بودجه سنواتی

ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۱۰۲	ب	تقویت و تحکیم جامعه‌ای خانواده‌محور و تقویت و تحکیم و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن	حمایت، پشتیبانی و ارتقای معیشت و اقتصاد خانواده از طریق توسعه مشاغل خانگی، بنگاه‌های زودبازده اقتصادی و تعاونی‌های تولیدی روستایی و خانواده‌محور و افزایش نرخ رشد مستمر فعالیت‌ها نسبت به سال پایه اجرای قانون برنامه	در قالب بودجه سنواتی
۱۰۲	پ	تقویت و تحکیم جامعه‌ای خانواده‌محور و تقویت و تحکیم و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن	مقابله فعال و هوشمند با جنگ نرم در عرصه خانواده	در قالب بودجه سنواتی
۱۰۲	ت	تقویت و تحکیم جامعه‌ای خانواده‌محور و تقویت و تحکیم و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن	زمینه‌سازی جهت افزایش نرخ باروری (TFR) به حداقل ۲/۵ فرزند به‌ازای هر زن در سن باروری	در قالب بودجه سنواتی
۱۰۲	ث	پشتیبانی و حمایت از ترویج ازدواج موفق، پایدار و آسان، فرزندآوری و تربیت فرزند صالح، ارزش‌دانستن ازدواج و فرزندآوری	تمهید و سازوکارهای قانونی و اعطای تسهیلات و امکانات	در قالب بودجه سنواتی
۱۰۲	ج	تقویت و تحکیم جامعه‌ای خانواده‌محور و تقویت و تحکیم و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن	آموزش و مشاوره مستمر و مسئولانه نوجوانان و جوانان با اولویت خانواده‌ها قبل، حین و دست‌کم پنج‌سال پس از ازدواج	در قالب بودجه سنواتی
۱۰۲	چ	تقویت و تحکیم جامعه‌ای خانواده‌محور و تقویت و تحکیم و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن	ارائه تسهیلات و امکانات ساخت و اجاره مسکن با اولویت زوج‌های دارای فرزند	در قالب بودجه سنواتی
۱۰۲	ح	تقویت و تحکیم جامعه‌ای خانواده‌محور و تقویت و تحکیم و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن	ارائه تسهیلات جهت افزایش سلامت ازدواج و درمان ناباروری	در قالب بودجه سنواتی
۱۰۲	خ	تقویت و تحکیم جامعه‌ای خانواده‌محور و تقویت و تحکیم و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن	بهره‌مندی از قضات و وکلای مجرب با اولویت وکلای متأهل، با ارائه آموزش‌های لازم در جهت تشویق صلح و سازش زوج‌ها در پرونده‌های دعاوی خانواده و ایجاد مشوق‌های لازم نسبت به پرونده‌های مختومه	در قالب بودجه سنواتی
۱۰۲	د	تقویت و تحکیم جامعه‌ای خانواده‌محور و تقویت و تحکیم و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن	حمایت و توسعه بیمه سلامت در بیمه پایه و تکمیلی برای مادران در کلیه مراحل دوران بارداری تا پایان دوران شیرخوارگی	در قالب بودجه سنواتی

ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۱۰۲	ذ	تقویت و تحکیم جامعه‌ای خانواده‌محور و تقویت و تحکیم و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن	گزارش عملکرد هدایت، ایجاد هماهنگی بین‌بخشی، نظارت کلان بر برنامه‌ها، اقدامات و ارزیابی عملکرد مربوط به وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی ذیربط و نهادهای عمومی و تشکل‌های مردمی و نیز بسیج ملی برای جلب مشارکت فراگیر در تحقق سیاست‌های کلی ابلاغی و رصد و پایش تحولات خانواده و جمعیت به مجلس شورای اسلامی	در قالب بودجه سنواتی
۱۰۳	پ	تحکیم خانواده	تأمین خوابگاه‌های مناسب برای دانشجویان متأهل	در قالب بودجه سنواتی
۱۰۵	د	حمایت از توسعه سایر کشورها	اعطای کمک‌های توسعه‌ای به کشورهای هدف	در چارچوب قوانین بودجه سالیانه
۱۰۶	الف	افزایش توان دفاعی کشور در تراز قدرت منطقه‌ای و تأمین منافع و امنیت ملی	اختصاص حداقل پنج درصد (۵٪) از منابع بودجه عمومی و درآمدهای اختصاصی به‌عنوان سهم تقویت بنیه دفاعی	در ردیف‌های تقویت بنیه دفاعی در بودجه سالیانه کشور
۱۰۶	ت	تأمین امنیت پایدار مناطق مرزی، کاهش جرم و جنایت، مبارزه همه‌جانبه با مواد مخدر و روان‌گردان‌ها، پیشگیری و مقابله با قاچاق کالا و ارز		پیش‌بینی اعتبارات مورد نیاز در بودجه سالیانه
۱۰۶	ت-۱	تأمین امنیت پایدار مناطق مرزی، کاهش جرم و جنایت، مبارزه همه‌جانبه با مواد مخدر و روان‌گردان‌ها، پیشگیری و مقابله با قاچاق کالا و ارز	انسداد الکتریکی، الکترونیکی، نوری (اپتیکی) و فیزیکی مرزها با اولویت مناطق مرزی مستعد ناامنی	پیش‌بینی اعتبارات مورد نیاز در بودجه سالیانه
۱۰۸	ت	متناسب‌سازی استعداد نیروی انتظامی با نیازهای امنیتی - انتظامی کشور و کاهش فاصله این استعداد با شاخص پنج‌نفر نیرو به ازای هر هزار نفر جمعیت	استخدام پایور مورد نیاز	متناسب با بودجه سنواتی
۱۱۰		کمک‌هزینه مسکن کارکنان نیروهای مسلح	واریز کمک‌هزینه مسکن کارکنان نیروهای مسلح (نظامی و انتظامی) ساکن در خانه‌های سازمانی پس از کسر از دریافتی آنان به حساب مخصوصی نزد خزانه‌داری کل کشور و واریز و معادل وجوه واریز شده به حساب ردیف‌های بودجه‌ای نیروهای مسلح را برای تأمین هزینه‌های تعمیر و نگهداری خانه‌های سازمانی	در بودجه سنواتی

ماده	بند	موضوع	مأموریت	الزام بودجه‌ای
۱۱۲	پ	جبران عقب‌ماندگی‌های استان‌های مناطق عملیاتی دفاع مقدس و افزایش ۱۰ درصدی شاخص برخوردار مناطق مذکور به صورت سالیانه	اختصاص اعتبار مورد نیاز در بودجه‌های سنواتی	ردیف متمرکزی را در قوانین بودجه سنواتی
۱۱۲	ت	جبران عقب‌ماندگی‌های استان‌های مناطق عملیاتی دفاع مقدس	لایروبی اروندرود و توسعه سواحل آن	در قالب بودجه سنواتی
۱۱۳	پ-۱	تسریع در انتقال بیست زندان داخل محدوده شهرها با اولویت کلان‌شهرها به خارج از شهرها	اختصاص وجوه حاصل از فروش زندان‌های موضوع این بند به احداث زندان‌های جایگزین یا تکمیل، تعمیرات اساسی و تجهیزات دیگر زندان‌های همان استان	در چارچوب بودجه سنواتی
۱۱۳	د	ارتقای شاخص‌های توسعه حقوقی و قضایی	تأمین منابع مندرج در جدول شماره (۱۷) قانون برنامه ششم توسعه	در بودجه‌های سنواتی
۱۱۸		ممنوعیت برخورداری از درآمدهای ناشی از جزای نقدی یا جریمه نقدی توسط دستگاه‌های ذیربط	لحاظ کردن ردیف‌های اعتبارات عمومی در بودجه سنواتی برای دستگاه‌هایی که تاکنون از محل جزای نقدی یا جریمه نقدی به شکل درآمد - هزینه تأمین اعتبار کرده‌اند	ردیف‌های اعتبارات عمومی بودجه سنواتی
۱۱۹		سهم بودجه قوه قضائیه و سازمان‌های وابسته از بودجه عمومی	اختصاص دوونهم‌درصد (۲/۹٪) از منابع بودجه عمومی دولت برای اجرای تکالیف و برنامه‌های قوه قضائیه و سازمان‌های وابسته	در بودجه‌های سنواتی

منابع و مأخذ

۱. قانون برنامه و بودجه سال ۱۳۵۱.
۲. قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶-۱۴۰۰)
۳. لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور.
۴. قاسمی، محمد و همکاران. «بودجه‌ریزی در ایران»، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۸۷.
۵. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، «تحلیل بخش حقیقی اقتصاد ایران: ۸. عملکرد سه ماهه اول و برآورد رشد اقتصادی سال ۱۳۹۶».
۶. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، «ابعاد کلان بودجه و چشم‌انداز اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۷»، در حال نهایی شدن.

شماره مسلسل: ۱۵۷۲۳

شناسنامه گزارش

شماره چاپ: ۷۶۰

دوره دهم - سال دوم

شماره ثبت: ۳۴۸

تاریخ چاپ: ۱۳۹۶/۹/۲۱

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور ۶۸. رابطه لایحه با برنامه ششم توسعه

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه توسعه و برنامه‌ریزی)

تهیه و تدوین کنندگان: سیدمحسن علوی منش، زهرا ذاکری

ناظر علمی: سیداحسان خاندوزی

متقاضی: کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. بودجه

۲. برنامه ششم توسعه

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۱۰/۲۶